

Овај ЛИСТ нема цену

Београдски ЛИСТ Географски

Часопис студената Географије

Број 012 Година ММХХ

Дворске игре

Светски путници - детаљ из дневника
ГОСПОДИН СА
ИЗУЗЕТНОГ ПУТА

Ривалитет популационих џинова

Предео где почиње магија

Актуелно
РАТ У НАГОРНО-КАРАБАХУ
2020. ГОДИНЕ

Стазама тајновите
Амазоније

ШУМСКИ ЏИН ИЗМЕЂУ НЕБА И ЗЕМЉЕ

У овом броју:

РУШЕВИНЕ ПРОШЛОСТИ - НЕКАД И САД

Драги наши БГ листовци,

Јесте ли се померили из места од нашег последњег читања? Живите ли и ви у путничкој агонији, лишени слободе и путовања, или сте пробали своје и државне границе упркос свему?

Навикли смо да су нам странице БГ листа испуњене страницама пасоша али, судећи по садржају, рекли бисмо да је наш путнички дух остао незадовољен.

Ипак, драго нам је што је Србија (изгледа да је требало нешто овако да се деси) забележена на мапи нашег становништва. Верујемо да су наши суграђани остали изненађени њеним природним и културним лепотама, али знамо да, да су имали прилике да чују и/или читају нас географе, то би им одавно било откривено.

Док се не вратимо слободном лутању и освајању неких даљих предела, инспиришемо се, ширимо искуства и границе са нашим новим причама.

Поздравља вас ваше уредништво

Импресум

Главни уредник:

Марко Ланговић

Издавач:

Универзитет у Београду
Географски факултет

Штампа:

Графика Галеб доо, Ниш

Тираж: 200

Редакција:

Војислав Деђански

Даница Ђуркин

Александар Ковјанић

Теодора Поповић

Сарадници:

Денис Поповић

Сава Стевановић

Марко Петровић

Марија Иванковић

Немања Јосифов

Исидора Марковић

Милица Сучевић

Милица Никић

Технички уредник:

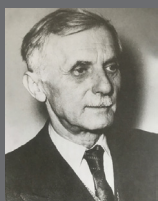
Даница Ђуркин

Адреса редакције:

Студентски трг 3/III

email: beogeolist@gmail.com

САДРЖАЈ

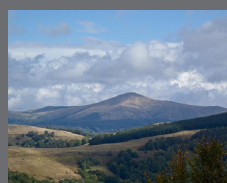

ПРОФ. ДР СИМА МИЛОЈЕВИЋ

2

4

КОРАК У НАУКУ

ДАР ПРИРОДЕ

12

20

ПУТЕВИМА ПРАВОСЛАВЉА

О ЖИВОТУ И РАДУ У КИНИ

26

34

СРПСКИ МЕТЕОРИ

ТАМО ГДЕ ЈЕ ДУНАВ ПИТОМ

40

ДА СЕ НЕ ЗАБОРАВЕ

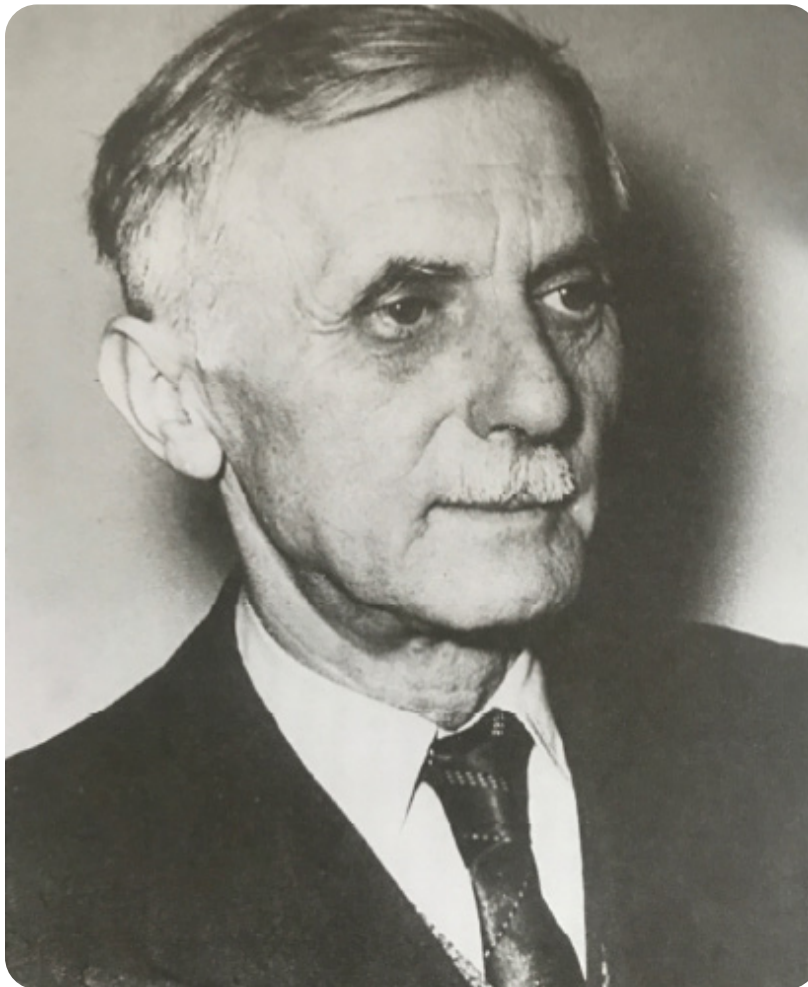
Професор др. Сима М. Милојевић рођен је 17. фебруара 1894. године у селу Мрћеновцу на Сави, где му је отац службовао као свештеник. Основну школу је завршио у Дебрецу, а нижу гимназију у Шапцу. Више разреде гимназије и завршни матурски испит положио је у Београду. Студије географије започео је пред I светски рат, а дипломирао је код Јована Цвијића 1920. године на теми геолошко-геоморфолошког карактера о Лесковачкој котлини. Као професор гимназије ради најпре у Зрењанину, а затим у Лесковцу.

У почетку своје научне делатности, као Цвијићев ученик, бави се проучавањем рељефа у вододржљивим стенама Родопске масе. Из исте области успешно брани и докторску дисертацију под називом „Лесковачка котлина са околином - геоморфолошка проучавања“, 1925. године и прелази да ради у звању асистента на Катедри географије Филозофског факултета у Београду, што му омогућава да се интензивније посвети научном раду.

По личној жељи Цвијића он се опредељује за проучавање наших крашких терена и на том пољу је, као и његов велики учитељ, постигао изузетно велике успехе. Ипак, једно време бави се геоморфолошким проучавањима у тзв. нормалним теренима, па му је из те области рад под називом

„Геоморфолошка посматрања у долини Топлице“ (1929. година). Супротстављајући се схватању П. С. Јовановића објављује рад „О некоординираној речној ерозији“ (1931. година) у којем истиче да су неки водотоци у сливу реке Топлице „само привидно некоординирани, јер кретање њиховевводе на локалним базама сасвим не престаје“.

У исто време Сима Милојевић започиње да објављује и радове о географији наших краш-

ких терена. Његови први радови, у оквиру поменуте тематике, односе се на подземне облике у красу (пећине и јаме) нпр. „Пећина Голубњача изнад села Жагара у Далмацији“ (1926. година), „Неколико јама и пећина Поповог поља, спелеолошка испитивања (1927. година),

„Пониква и Бошњакова јама“ (1928. година), „Спелеолошка проучавања Поповог поља“ (1929. година) и други. У наведеним радовима Милојевић даје морфометријске податке о пећинама и јамама, описује појаве и процесе у њиховим каналима, указује на хидрографске функције пећина и истиче да су пећине настале хемијском ерозијом подземних токова дуж великих пукотина, али је значајна и механичка ерозија подземних вода. Спуштајући

се дубоко у јаме и залазећи у многе пећине Сима Милојевић је добро упознао њихову генезу и хидролошке функције, па је у том погледу имао другачије погледе од ранијих испитивача.

Сима Милојевић повезује своја научна проучавања са потребама праксе, па у ту сврху објављује још неколико радова: „Мелиорација Поповог поља“, „Прилог привредно-географског проучавања нашег Карста“ и др. Нарочито је значајна његова монографија „Проблеми асанација термалних и радиоактивних вода Нишке Бање“

настала после вишегодишњег проучавања крашких терена око Нишке Бање. По предлогу проф. Милојевића, који је изложио 1955. године, пред скупом познатих географа, геолога и хидротехничара, решен је проблем замућивања и расхлађивања термалних и радиоактив-

них врела у Нишкој Бањи, тако да је бањска сезона продужена од 2-4 месеца на целу годину. Али, као што често бива, идејни творац решења проблема није добио бар толико признања јавности, колико инжењер који је радио по његовим упутствима.

Сем наведених Сима Милојевић је објавио још неке значајне радове из хидрологије и геоморфологије крашких терена: „Врело Моравице у Сокобањској котлини“ (1936. година), „Неколико напомена о морфолошкој разноликости вртача у голом кршу“ (1937. година), „Привидно пресушивање крашких врела“ и др.

У чланку о 25 година рада Спелеолошке секције Географског друштва изложио је научне и водопривредне резултате спелеолошких проучавања у нашем кршу, који су углавном његова дела, а мање дела осталих чланова Секције (Антонија Лазића, Михајла Радовановића, Јосипа Роглића и других), и дао смернице рада Института за проучавање крша „Јован Цвијић“. Број објављених радова Симе Милојевића био би још већи да у пожару Географског завода, 19. октобра 1944. године, није изгорело неколико његових чланака и студија посвећених проблемима крашких рељефа.

Сима Милојевић је пуних 35 година проучавао крај Југославије и низом својих радова је дао веома значајне прилоге за његово шире и дубље познавање. Поред тога, он је био изврстан учитељ млађих научних радника, који су, под његовим руководством израсли у познате истраживаче крашких терена. У току своје наставничке каријере Сима Милојевић је предавао низ предмета на Катедри за геогра-

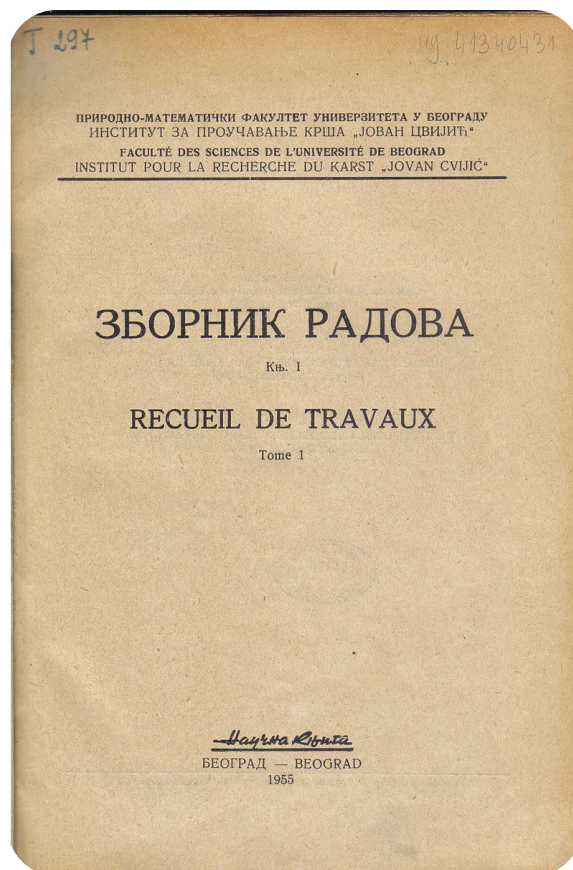
фију Филозофског факултета, а касније Природно-математичког факултета у Београду. Једно време је предавао: Физичку географију, Општу привредну географију, Географију социјалистичких и капиталистичких земаља, Привредну географију Југославије и Картографију — више него било који професор на Катедри за географију у послератном периоду. У исто време, он је водио и Географски семинар студената географије III и IV године. За одабране студенте организовао је курс о морфолошко-хидролошким

ке секције (основане 1924. године), која је касније израсла у Одсек за испитивање пећина и крша. Из овога се касније развио Институт за проучавање крша при Географском одсеку Филозофског факултета, а касније и Географски институт „Јован Цвијић“ Српске академије наука и уметности.

Ценећи његове заслуге и велики допринос у проучавању крашких терена у Југославији, као и његову свестрану педагошку делатност, Српско географско друштво му је одало највеће могуће признање 3. фебруара 1965. године доделило му је медаљу „Јован Цвијић“, коју је сем њега добило до тада само пет географа у Југославији. Проф. др Сима Милојевић преминуо је 1969. године у Београду. Одајући му још једном признање за научну и педагошку делатност, Српско географско друштво посвећује свеску број 49 Гласника Српског географског друштва за успомену на свог истакнутог и дугогодишњег члана, проф. др. Симе М. Милојевића.

Слава му!

(текст преузет и прерађен на основу два рада: Дукић, Д. (1949) – „Сима Милојевић“, Гласник Српског географског друштва, 49(1), 3–7. и Станковић, С. (2019) - „Професор Сима М. Милојевић“, Земља и људи, 69, 5-18.

проблемима крашких терена. Толика преокупација наставом одузимала му је много времена, па није био у могућности да напише још неколико већих научних радова, за које је имао идеје.

Сима Милојевић је био један од најактивнијих чланова Српског Географског друштва. Такође, био је један од најактивнијих чланова Спелеолош-

Пише: Теодора Поповић

Претходна 2020. година донела нам је бројне изазове, променила нашу свакодневницу и подсетила колико је здравље важно, али исто тако показала да без обзира на све препреке наука увек иде даље. Због пандемије многи догађаји су морали бити одложени или су се путем онлајн платформи пренели у наше домове, па смо тако могли да слушамо различите вебинаре, стичемо нова знања и проширујемо постојећа, и то све из удобности фотеље.

Догађај коме сам у периоду 07–12. децембра 2020. године имала прилике да присуствујем и који је оставио посебан утисак на мене била је XIX Конференција полазника Истраживачке станице Петница „Корак у науку“. Конференција се одржава сваке године, где након једногодишњег циклуса семинара полазници програма за средњошколце имају прилику да се окупе и представе резултате својих научноистраживачких пројеката. За време трајања циклуса, полазници са сваког семинара у Петници предлажу теме за своје пројекте кроз чије ће писање стећи не само ново знање, већ и научити како се правилно истражује литература, цитира, примењује научна методологија и критички размишља. У томе јесте велика предност Петнице, која нуди најбоље ваншколско образовање за све оне који су жељни да сазнају више, да искажу своје мишљење без страха од осуде и упусте се у свет науке на начин какав кроз досадашње школовање нису имали прилику да искусе.

Због необичних услова у 2020. години, конференција полазника је по први пут организована онлајн, путем Zoom платформе. Међутим, ни одсуство комуникације лицем у лице и дружења на које смо навикли није покварило утиске полазника и шире публике која је током шест дана трајања конференције имала прилике да слуша разноврсна излагања. Конференцију је ове године отворио амбасадор Француске у Србији Његова Екселенција господин Жан-Луј Фалкони. Поред Његове Екселенције, на отварању конференције присутнима су се

обратили и програмски директор Истраживачке станице Никола Божић, Бојана Мићић из организационог одбора, директор Истраживачке станице Вигор Мајић, након чега су уследили порука добродошлице од стране Српске академије наука и уметности, као и предавања проф. др François Taddei са Универзитета у Паризу и проф. др Софије Стефановић са Филозофског факултета Универзитета у Београду.

Свакодневно су биле организоване по две сесије, у 12 и 18h, у трајању од 90 min. Сваку сесију појединачно водили су различити модератори који су својом професионалношћу допринели позитивној и опуштеној атмосфери. Током тих шест узастопних дана приказани су резултати 70 истраживачких пројеката који су током 2020. године реализовани у Петници, а након сваког предавања публика конференције је имала могућност да излагачима постави кратка питања. Како радозналост нема границу, организатори конференције омогућили су свим учесницима приступ Дискорду, где су по завршетку сваке сесије полазници имали прилике да се додатно друже, размењују искуства и једни другима постављају питања везана за пројекте које су радили. Поред излагања резултата сопствених истраживања, полазници су имали прилике да чују и шта се то проучава на другим семинарима у станици. Показало се да чувену петничку атмосферу ништа не може покварити, па су тако друштвањаци радо постављали питања природњацима, док су бројеви у математици и физици били презентовани на занимљив и необичан начин, тако да и они који се тиме не баве могу без проблема да разумеју.

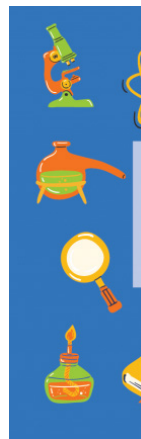
Као један од сарадника на семинару географије, не могу да овом приликом не похвалим полазнике са нашег семинара који су кроз своје пројекте географију представили на занимљив начин и показали да она нуди широк спектар истраживања. Ове године, семинар географије у ИС Петница представљало је укупно шест полазника кроз четири пројекта: „Туристичка валоризација геоло-

калитета клисуре реке Градац“, „Утицај проглашења клисуре реке Градац пределом изузетних одлика на њену реалну заштиту“, „Процена вероватноће за настап клизишта у сливу реке Бање“ и „Реконструкција слива палеоводотока Буковик (Ваљево)“. Кроз своје истраживачке радове, наши полазници показали су да је географија много више од онога што се учи у школама, да географија није фактографија, бројеви и набрајања, већ да представља науку без које се тешко може замислити свакодневни живот. Полазници су кроз рад на пројектима имали прилику да се упознају са основама научног рада и различитом методологијом, те су за потребе истраживања више пута ишли на терен, анализирали геолошке и топографске карте, користили GIS софтвер, али и применили M-GAM модел и метод анкетирања. За све оне које занима да сазнају више, апстрактни полазника са свих семинара, укључујући и семинар географије, доступни су на званичном сајту Конференције, на интернет адреси <https://konferencija.petnica.rs/>. На крају сваке конференције, радови полазника публикују се у Зборнику радова, тзв. Петничким свескама.

Иако су околности под којима је XIX конференција организована биле другачије него иначе, она је завршена више него успешно – полазници су са собом понели незаборавно искуство, док је истовремено здравље учесника сачувано.

Основни програм ИСП намењен је ученицима средњих школа, али поред тога Петница организује и програме намењене ученицима основних школа (углавном осмог разреда) у виду Летње научне школе (ЛНШ). Пријаве нових полазника за 2021. годину су завршене, али уколико имате млађег брата или сестру који би желели да покажу своја научна интересовања у окружењу које ће их разумети и одакле ће понети бројне позитивне утиске, Петница је право место за то.

Чекамо вас!

ПУТЕВИМА СРБИЈЕ 1. ДЕО

Био је топао јунски дан, 28. тог месеца, 2020. године. Мој друг из детињства и комшија Марко, данас инжењер нафте и гаса, и ја, кренули смо на лагани излет. Циљ нам је био јасан, стићи до општине Сокобања и водопада Рипаљка, али не на једноставан начин. Зна се да се из Смедерева до Сокобање најлакше може стићи тако што изађете на аутопут Е-75 (Коридор 10 много лошије звучи), искључите се код Алексинца и стижете веома брзо. Наш план је био другачији. Направили смо руту која је укључивала путеве источне Србије који се не користе баш често, поготово ако желите да дођете у Сокобању.

Кренули смо рано ујутру, из Улице Краља Милутина, из Смедерева, града где живимо. Прошли смо поред Железаре Смедерево, односно компаније ХБИС Србија, и укључили се на аутопут Е-75. План је био да се искључимо на наплатној рампи Марковац и кренемо према Свилајнцу, и микрорегији Ресавица. Међутим, неко се сетио да би било добро да се надвожњак који повезује Свилајнац и Марковац реновира лети, у сред сезоне, као и пут од аутопута до Свилајнца, па смо се искључили на рампи Лапово и солидним путем са доста закрпа стигли до Свилајнца. Свилајнац

је градић у доњој Ресави, са неких 9.200 становника. Има развијену пољопривреду (производња корнишона и зачинског биља), затим ту је термоелектрана Морава (енергетско постројење), као и Природњачки центар. Пут нас је даље водио кроз насеље Седларе, ка Деспотовцу, центру горње Ресаве. У близини Деспотовца налазе се три познате туристичке вредности: Водопад Велики бук (Лисине), Ресавска

пећина и манастир Манасија. Општина Деспотовац је једна од општина у Србији која има два градска насеља: Деспотовац и Ресавицу. Ресавица је била следећа тачка нашег пута. Мало градско насеље, са око 2.000 становника центар је рударства и предузећа РЕМБАС. У Ресавици и околини ископава се мрки угаљ. Пролазимо поред чувених Пасуљанских ливада и долазимо у насеље Сењски рудник, у коме се налази јединствени Музеј угљарства. Рудник мрког угља Сењски Рудник отворен је 1853. године и представља најстарији активни рудник у Србији. Сам музеј отворен је 1980. године на месту некадашњег магацина. Реновиран је пре неколико година. Препоручујем свакоме да га посети и тако стекне слику о месту са којег је

почела индустријализација Србије. Следеће место које смо обишли је манастир Раваница. Овај споменик културе основао је кнез Лазар и представља један од најважнијих објеката српске средњовековне културе.

Укључујемо се на аутопут код Ђуприје и идемо ка Алексинцу. На наплатној рампи Алексинац се искључујемо са аутопута и пролазимо кроз градско насеље и општински центар Алексинац. Када видите аутобуску станицу Алексинац, вратићете се у шездесете године XX века, јер, према мојој процени, од тада у ту станицу није уложен ни динар. Ипак, сам градић је веома леп, иако је претрпео знатна оштећења у НАТО бомбардовању. Пут нас води даље поред Бованског језера. Ово језеро је вештачко, створено је

изградњом бране 1978. године на Сокобањској Моравици. Користи се за водоснабдевање Алексинца, а лети је и познато излетиште. И, коначно стижемо до Сокобање, друге најпосећеније бање у Србији. Градић на обали Моравице, представља бањско лечилиште испод планине Озрен. Ако долазите до Сокобање, обавезно посетите Лептерију, градско излетиште и прошетате до Соко града. Шетња до овог места представља идеалну пешачку туру. Изнад самог града, налази се водопад Рипаљка, односно Мала и Велика Рипаљка. Ту можете да купите, од локалних продаваца, чајеве, мелеме и воћне сирупе из овог краја. После обиласка ових локалитета, упутили смо се преко планине Ртањ до магистралног пута Параћин-Зајечар и касније ка Смедереву. Све у свему, лепа једнодневна авантура коју и вама препоручујем.

Пише: Исидора Марковић

НЕРАВНОМЕРНОСТ – кључна реч данашњице. Неравномеран демографски развој, биполарност у природном и миграционом кретању становништва и социјалне, политичке и безбедносне тензије доводе до огромних разлика у свету и настајања великих глобалних проблема. Последице онога што људи раде су све видљивије, а потрошња природних ресурса не престаје да се увећава. У том смислу је сигурно да капацитет планете, када је број становника у питању, није неограничен. У свету се производи довољно хране за становништво које тренутно насељава Земљу. Међутим, због неравномерне расподељености хране једна од девет особа на свету гладује. Почетком XIX века забележена је прва милијарда људи, док се пројектује (УН) да ће преко 11 милијарди живети 2100. године. Не постоје тачни подаци колико је људи од настанка модерног човека до данас живело на Земљи, али процењује се да је рођено укупно преко 100 милијарди људи. Становништво у свету све више стари због очекивано дужег животног века и смањења плодности.

Данас планету насељава више од 7,7 милијарди људи. У Кини живи скоро 1,4 милијарде, а у

Индији је више од 1,3 милијарде становника. Трећу најмногољуднију државу чине САД са преко 320 милиона. Године 1950. државе са највећим бројем људи су биле као и данас. Међутим, у будућности ће по први пут доћи до промене. Према пројекцијама становништва Уједињених Нација, до 2050. године Индија ће имати 1,7 милијарди, док ће Кина бројати садашњи број становника, а треће место ће заузети Нигерија са око 400 милиона људи (тренутно 6. на свету). Да се приметити да са временом постоји све веће учешће земаља у развоју бројности популације и да „заменеју“ развијене државе, које практично ни не постоје више на списку са највећим бројем становника.

Живимо у свету седих. 2019. године по први пут је у свету било више људи старијих од 65 него деце млађе од пет година. Многи сматрају да на Земљи живи превише људи, али то је заправо застарео поглед на свет. Са друге стране многи сматрају да земља ипак није пренасељена. Светска популација ће готово престати да расте до краја овог века, што је великим делом последица пада глобалне стопе наталитета. Африка, јужно од Сахаре, је један од региона на свету за који се предвиђа да ће имати најснаж-

нији раст становништва. Очекује се да ће број становника у Кини достићи врхунац 2031. године, а да ће у Индији расти све до 2059. године.

С друге стране, за разлику од УН, научници прогнозирају да ће се светска популација до 2100. године знатно смањити. Сматрају да ће на Земљи највероватније живети 8,8 милијарди становника. Према студији ће чак и Кина имати само 730 милиона. Овакав развој је заправо „добра вест“ за човекову средину. Мањи број људи на свету могао би да смањи производњу хране и самим тим и штетних гасова. За земље у подсахарској области ће донети и боље економске шансе, док за оне ван Африке би мање радне снаге могло да изазове тешке негативне последице по привреду. Међутим, долази се и до једне веома занимљиве статистике. За 80 година, Нигерија би могла да има 800 милиона становника и тако буде 2. по броју становника на свету, после Индије. То значи, да ће Кина бити чак 3. држава, што је тренутно незамисливо. Зашто Нигерија? Говоримо о држави која је у развоју, са ниским животним стандардом и лошим условима. Она „прати“ правило да углавном такве државе имају највећи број становника. Наиме, Нигерија је земља која данас има једну од највећих стопа фертилитета на свету, тј. жена просечно роди око 5,5 деце. Када жене имају већи приступ образовању и када могу да контролишу рађање (као у развијеним земљама), у просеку се одлучују за мање од 1,5 деце.

Кина и Индија су тренутно две најдинамичније глобалне привреде. Постоје разне теорије: да је Индија пре две године постала најмногољуднија држава и да то тек треба да се деси. Разлог различитих мишљења јесте немогућност добијања тачних података. Званично се сматра

РИВАЛИТЕТ ПОПУЛАЦИОНИХ ЦИНОВА

да Кина има највећи број људи, али многи научници мисле да су кинески статистичари прецењивали број становника и верује се да она уствари има 115 милиона људи мање и да је самим тим Индија већ одавно заузела прво место. Многи као разлоге оваквих процена узимају медијску пажњу и значај за политику и друштво Кине, а многи различите критеријуме пописа. „Коласп становништва“ неће бити нигде толико изражен као у Кини. По другима се очекује да ће Индија престићи Кину до 2024. године.

После политике рађања оснивача Мао Цедунга („Број становника је моћ државе“), Кина је 1979. године покренула политику једног детета, како би смањила убрзан пораст становништва. Она је често критикована због њене бруталности. Кршење исте се кажњавало новчано, отказом на послу или приморавањем на абортус (поготово девојчица). Ова мера је изазвала велику неравнотежу полова, па је данас у Кини 30 милиона мушкараца више него жена. Међутим, након деценијама заступљене популационе политике, суочена

са старењем становништва (због све мањег рађања) Кина је била принуђена да укине ту политику 2015. године и од наредне дозволила свим породицама да имају по двоје деце. Ипак, то није успорило пад наталитета. Због издатака за образовање, здравство и становање парови се задржавају на једном детету или чак ни немају деце. Све чешће се јављају међу младима и случајеви да чак не желе ни да склапају бракове јер се углавном посвећују својој каријери и имају друге приоритете.

Број становника Кине 2017. године опао је за 2 милиона људи. То је занемарљив део у односу на укупан број, али је то ипак први пад у историји НР Кине основане 1949. године. Процењује се да би тај тренд чак могао да буде неповратан с обзиром на пад броја жена у репродуктивном периоду. Поред значајног проблема старења, овај процес утицао је и на то да економија ослаби. Све је мање јефтине радне снаге и кинеска влада у најгорем случају разматра опцију доласка људи из околних држава. Из разлога што не желе странце са-

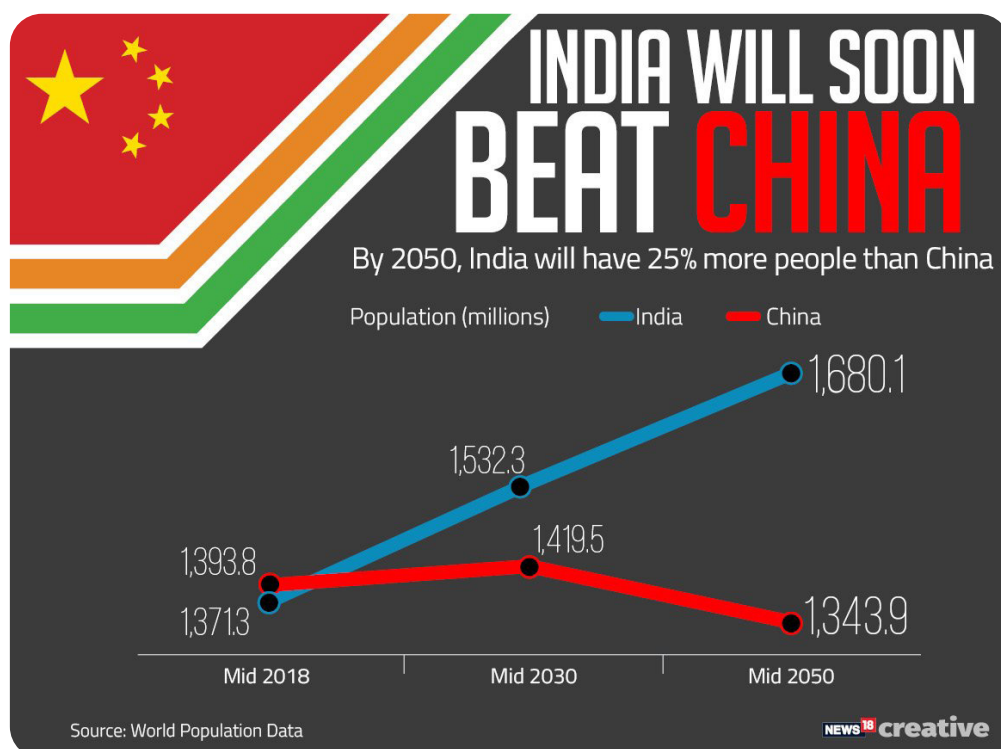
да на све начине покушавају да развију популациону политику. С обзиром на то да жене у просеку живе шест година дуже од мушкараца, а обично су и неколико година млађе од својих мужева, оне ће сносити највеће последице.

Кина је ушла у демографску кризу, а Индија (ако већ није) ће за неколико година, уз константно рађање, да постане најмногољуднија. Чини се да је Кина пре осуђена да остари, него да се обогати. Ова ситуација представља највећи изазов за Кину у њеној историји. Милијарду и 400 милиона људи колико их живи у Кини можда звучи много. Међутим, најважније питање се не поставља, а то је: које старосне доби је сво то становништво?

У Индији је највећи разлог пораста становништва, наравно, верски. Становништво Кине и Индије већ чини 1/3 светског становништва 2020. године. Само ове године (до октобра) се у Кини родило 13 милиона беба, док у Индији 20 милиона беба. Експлозија индијске популације је делимично заслужна за висок економски раст, али и уништавање животне средине.

Имала је покушај насилне стерилизације пре тридесетак и више година што није имало никакав утицај. Број становника расте јако брзо и четворостручио се од 1947. године. Разлике између пројекција и оствареног броја становника произилазе из тога што се показатељи рађања и смртности нису кретали у претпостављеним оквирима. Управо је због тога неопходно често израђивање ревизије.

Да ли је Индија већ сада држава са највећим бројем становника на свету?

Пише: Александар Ковјанић

После путописа о Грузији, Азербејџану и Јерменији у претходна два броја, нисам помислио да ће и следећи текст бити посвећен Закавказју (Јужном Кавказу). Осим градова, природних лепота и културноисторијских знаменитости које смо обишли, поменути су преломни политички догађаји и ратни сукоби из претходних пар деценија. Рат за Нагорно-Карабах из времена распада СССР-а и његов нерешени статус оставио је последице на односе Јерменије и Азербејџана какве се ретко срећу у савременом свету. Не ради се овде само о класичном непријатељству, анимозитету, мржњи... већ више од три деценије између ове две суседне земље не постоје апсолутно никакви односи. Сарадње нема ни на пољу економије, саобраћаја, трговине, спорта, културе. Граница је затворена, с тим да држављани Јерменије не могу да уђу у Азербејџан и обрнуто, ни преко других држава (или авионом из других држава). Само у ретким приликама неко

од највиших државних челника дозвољава улаз држављанима „непријатељске државе“. Ово се најчешће дешава услед организовања међународних такмичења и односи се на спортисте, мада нема гаранције да ће дозвола бити издата, а упитна је и безбедност. Љубитељи фудбала памте недавни случај из 2019. године када је јерменски фудбалер Михтаријан (играч Арсенала) пропустио финале Лиге Европе у Бакуу. Такође, Азербејџан посету странаца Нагорно-Карабаху третира као кривично дело. У случају посете, која је једино могућа са територије Јерменије, потенцијално можете сносити озбиљне последице. Све ово довољно говори о ком се степену непријатељства ради. А то непријатељство ескалирало је управо током јесени 2020. године у Нагорно-Карабаху.

Географски положај и буран историјски развој условили су да шири простор Кавказа представља мозаик великог броја народа. Етничка и верска хетерогеност била је отежавајућа околност приликом исцртавања републичких и других административних граница током формирања СССР-а и

њихових каснијих корекција. У саставу Азербејџанске ССР постојала је Аутономна област Нагорно-Карабах. Сам назив територије је састављен из руске и турске речи. У преводу на српски то би значило – Горња (Планинска) Црна Башта. Назив Нагорно-Карабах је био званичан и у време СССР-а и у савременом Азербејџану. Јермени упоредо користе назив Арцах, како се још од њихове владавине из античког доба, овај простор називао.

Нагорно-Карабах обухвата југозападни део Азербејџана. У питању је планинско, ретко насељено и привредно заостало подручје. Површина аутономне области износила је око 4.400 km² (5% површине Азербејџана) на којој је према попису из 1989. године живело 190.000 становника. Већинско становништво је било јерменско (77%), док су Азери чинили 22%. Главни град је Степанакерт (или Ханкенди на азерском). У геополитичком смислу, Нагорно-Карабах је био азербејџанска административна енклава или из угла Јермена, њихова етничка ексклава. Важно је истаћи да је управо због специфичног географског

положаја и административне границе, историјског наслеђа и етничке структуре Нагорно-Карабах био предмет спора од самог формирања. Трајно политичко решење за Нагорно-Карабах тражило се деценијама пре распада СССР-а.

Крајем 1980-их година моћ СССР-а је слабила и назирао се распад ове највеће државе тадашњег света. Конфликти локалних димензија, који су избијали широм државе, имали су етничко-верски карактер. Један од сукоба тог типа настаје 1988. године на Кавказу између Јермена и Азера и прераста у прави рат 1991. године. Те године Азербејџан је прогласио независност од СССР-а. На основу историјског права и етничке већине у Нагорно-Карабаху, тамошњи Јермени су желели да се отцепе од Азербејџана и припоје матичној Јерменији. Такође, жеља за уједињењем је постојала и од стране Јерменије. Децембра 1991. године одржан је референдум, а почетком 1992. године проглашена је независност и оснивање Републике Нагорно-Карабах. У рату који је вођен до 1994. године локални Јермени су победили (разуме се, уз помоћ Јерменије) и у већој мери успели да остваре своје циљеве. Под контролом су имали највећи део Нагорно-Карабаха, али су освојили и неке делове Азербејџана изван граница некадашње Аутономне области. Најбитније им је било да физички повежу Јерменију и Нагорно-Карабах, заузимањем уске зоне која их је у совјетско доба раздвајала. Поред ових области заузели су и простор јужно према Ирану и мањи простор источно од Аутономне области.

Примирје је потписано 1994. године уз посредовање Русије, али коначно међународно правно решење није постојало, па је ситуација окарактерисана

као још један од светских тзв. „замрзнутих конфликта“. Главни исход било је постојање *de facto* независне друге јерменске државе – Републике Нагорно-Карабах (Републике Арцах). Независност није била међународно призната, па ни од Јерменије.

Самопроглашена република обухватала је значајно већу површину од бивше Аутономне области (11.400 km²), али је имала мањи број становника (150.000 по попису из 2015. године). Нагорно-Карабах је попут Јерменије и Азербејџана постао етнички хомогена територија. Протеривања људи је било са обе зараћене стране, тако да се овде, уместо протераних локалних Азера, населио део протераних Јермена из других делова Азербејџана.

Преговори о статусу Нагорно-Карабаха наставили су да се воде после 1994. године у склопу ОЕБС-ове Минске групе којом су председавале Русија, Француска и САД. Међутим, помака није било јер ниједна страна није одступила од својих ставова. Републику Нагорно-Карабах је подржавала Јерменија у сваком смислу, политичком, финансијском, војном и у његово име водила преговоре. Азербејџан је стање посматрао као окупацију 14% своје територије. У складу са тим послератна ситуација више је личила на припрему за одбрану или напад, или једноставније за нови рат. Јерменија (и Нагорно-Карабах) и Азербејџан су се све више улагали у војску, па су по издацима у односу на БДП били у светском врху. У послератном периоду дешавала су се честа кршења примирја, што је праћено мањим бројем цивилних и војних жртава, али територијалних промена није било.

Крајем септембра 2020. године појавила се вест о

поновном сукобу у Нагорно-Карабаху. Званично су обе стране оптужиле супротну да је започела напад, али је временом постало очигледно да је Азербејџан иницирао сукоб. Дани су пролазили, борбе нису престајале, па је свима било јасно да се ово неће завршити као претходни краткотрајни инциденти. Међународна заједница се није претерано заинтересовала. Европска унија, званичници европских и других држава, понављали су фразу којом „изражавају забринутост, позивају обе стране да прекину оружани сукоб и седну за преговарачки сто“. Упркос овим апелима оружани напади су били све интензивнији, борбе бруталније, а снимци са ратишта све језивији. Турска је од самог почетка стала на страну Азербејџана, снажно га политички подржавала, а Јерменији претила и реториком „доливала уље на ватру“. Многи су очекивали да ће распламсавање рата у свом комшилуку зауставити Русија, која је уједно највећи јерменски савезник, а Јерменија је чланица безбедносне организације (војног савеза) ОДКБ под руским покровитељством. Међутим, држава Јерменија није нападнута, већ се рат водио на међународно признатој територији Азербејџана, због чега Русија или друге чланице савеза нису имале обавезу да војно интервенишу. Осим тога, Русија је и са Азербејџаном у одличним односима, а ново јерменско руководство се од доласка на власт дистанцирало од Русије.

Почетком октобра азербејџанска војска је освојила (или из њиховог угла ослободила) прва села. Напади на Нагорно-Карабах су долазили са свих страна, али су форсирани јужну линију фронта долином реке Аракс, уз границу са Ираном. На овај

начин су заобишли непроходан планински терен. Постепено су потискивали јерменске снаге у правцу главне саобраћајнице која повезује Нагорно-Карабах и његов главни град са матицом Јерменијом. Освојена територија била је све већа. Кључну превагу на фронту Азерима је омогућило најмодерније, високософистицирано турско и израелско наоружање. Медијима су кружили дотад невиђени снимци беспилотних летилица које с невероватном лакоћом и прецизношћу уништавају положаје Јермена. Почетком новембра заузели су град Шушу, који је до 1991. године био културноисторијски центар локалних Азера. Губитак Шуше, стратешки важне тачке која се налази на главној саобраћајници и на свега пар километара од Степанакерта, био је за Јермене дефинитивно увод у катастрофу. Да би тотални пораз био спречен Јерменија и Нагорно-Карабах су захтевали прекид ватре. Под менторством Русије, 9. новембра, потписан је споразум о окончању рата.

У неким глобалним и историјским оквирима, овај рат према трајању од месец и по дана спада у краће. Према првим проценама страдало је преко 4.000 људи, а десетине хиљада је расељено. Азербејџан је из рата изашао као победник. Према мировном споразуму припале су му све територије које је током рата заузео. Поред овог простора, Азербејџану су предате и друге области које окружују бившу Аутономну област Нагорно-Карабах (које су Јермени још држали под својом контролом). Под контролом Јермена остала је само територија Нагорно-Карабах у оквиру аутономије из совјетског доба и то умањена (3.170 km²). Споразум предвиђа

да руски мировњаци буду распоређени дуж линије раздвајања, како би спречили нови конфликт, решавали хуманитарне проблеме и заштитили објекте културне баштине. Поред тога, биће стационарани и на уском коридору који ће и у овим новим условима омогућити повезаност Јерменије и „остатка“ Нагорно-Карабах. Одредбе мировног споразума нису се тичале само Нагорно-Карабах него су имале још повољности за Азербејџан – враћене су му неке мање ексклаве и обећана изградња саобраћајнице преко територије Јерменије којом

ће се обезбедити повезивање Азербејџана са својом ексклавом Нахичеваном. Даљи кораци воде ка општој деблокади саобраћајних, економских и трговинских веза. Коначни статус Нагорно-Карабах је и даље остао нерешен, али ће Азербејџан бити у неупоредивој преговарачкој предности.

Док се широм Азербејџана славиле на улицама и трговима, у Јеревану су избили немири у којима се тражила оставка премијера и Владе. Мировни споразум је у Јерменији доживљен као издаја и пораз. Међутим, у ситуацији извесног пада престонице Степанакерта,

а тиме и целог Нагорно-Карабах, бољег решења није било. Исход је за поносне Јермене свакако неповољан, али су избегнуте још веће жртве, масовнији избеглички таласи и губитак читаве територије. Азербејџану се мора одати признање на паметној стратегији и стрпљивом чекању шансе. Држава је у последње две деценије невероватно напредовала, што су у највећој мери омогућиле велике залихе нафте и гаса. Све је било на страни Азербејџана – економска моћ, војна снага, демографија, пољољани односи Јерменије и Русије. За реализацију циљева чекао се само повољан моменат. У другој половини 2020. године читав планета је била обузета пандемијом корона вируса и економском кризом, тако да су се све коцкице сложиле.

Поражавајући епилог свега јесте да међународна заједница није желела да се активније укључи у сукоб који се водио за једну малу, високопланинску, сиромашну, ретко насељену, саобраћајно и з о л о в а н у и периферну територију.

Незаинтересованост или селективно пристрасан приступ конфликтима на Балкану осетио је у више наврата и српски народ. Посматрано из наше позиције, сврставање на било коју страну не би било пожељно. Због актуелног проблема Косова и Метохије правила су се у медијима често површна поређења. Други су пре сличности налазили на примеру бивше РС Крајине. Ми им пре свега желимо мир, али смо свесни да су у овом нестабилном региону наредне године итекако неизвесне.

УКЛЕСАНА РЕКА ЂЕХОТИНА

Пише: Слађана Поповић

На ријечи Ђехотини изграђена је вјештачка акумулација Отиловићи која је настала из потребе пљеваљске термоелектране, али се вода из овог језера користи и за водоснабдијевање града. Отиловићко језеро је настало потапањем једног од најљепших кањона на Ђехотини. Дуго је око 11 km и успјело је да се уклопи у предивни амбијент упркос томе што је вјештачко. Такође, на језеру постоји риболовачки дом, као и риболовачка стаза. Поред риболова језеро је погодно за купање, возњу чамцем и кајаком, а у непосредној близини се налази и стари манастир Дубочица. Све то скупа чини један лијеп и пријатан природни амбијент, кога људска рука још није дотакла и уништила. Очувана природа, прелијепи пејзажи, меандри и језеро заједно представљају прави туристички потенцијал пљеваљске општине који би требало искористити на прави начин. Наравно рационално, без уништавања природе и загађења како би и будућа покољења могла да се диве Ђехотини која је усјекла своје корито у стјеновиту подлогу и створила меандре.

Ријека Ђехотина протиче кроз сјеверозападни дио Црне Горе и источни дио Републике Српске (БиХ). У народу се још назива и Ђеотина или Ђотина. Извире под планином Стожер која се налази на територији општине Бијело Поље и тече кроз општину Пљевља. Ријека Ђехотина је дуга 125 km, а површина њеног слива износи 1.380 km². Припада црноморском сливу, код града Фоче се улива у Дрину као њена десна, а након Лима и највећа притока. Чине је потоци Кораци и Брезовски, а њене притоке су Коричка ријека, Маочница, Везишница и Володер.

Својим кривудавим током тече у правцу сјеверозапада пролазећи кроз високу планинску област у којој је усјекла укљештене меандре који подсећају на оне на ријечи Увац. На свом путу, добрим дијелом тока пролази кроз подручја гдје готово и да нема насеља (осим села Вруље). Након тога пролази кроз источне падине планине Коријени и улази у Пљеваљску котлину. Кривудави ток ријеке Ђехотине, односно њени меандри, до скоро су били права непознаница за ширу јавност. За овај природни

феномен знало је релативно мало људи. Њихову љепоту видјело је само локално становништво оближњих села док су меандри Ђехотине били непознаница чак и за велики дио житеља Пљеваља иако се налазе на двадесетак минута возње од самог града. На путном правцу Пљевља-Вруља у селу Матаруге налази се видиковац са кога се пружа предиван поглед на меандре, тако да се сада том призору осим орлова и других птица могу дивити и туристи. Нестварну слику употпуњује један стољетни бор који ту обитава пркосећи времену.

Пише: Теодора Мирчев

Варденик је планина у облику потковице, а пружа се правцем југозапад-североисток, где се први обронци Варденика уздижу одмах изнад десне обале Јужне Мораве, док се планина завршава на Власинској висоравни. Нижи делови Варденика налазе се на подручју општине Владичин Хан. Доминантан врх је Стрешер (1.876 m), највиши на Варденику, и уједно највиша тачка општине Сурдулица и планина Власинског краја. У Власинске планине убрајају се Чемерник, Грамада и Тумба. Од ове три планине једино се Тумба не простире на територији општине Сурдулица. Ове планине спадају у старе громадне планине родопског масива и поприлично наликују једна на другу. Планине Валози, Глошка планина и Бесна кобила спадају у планине Босилеградског Крајишта. Бесна кобила је највиша планина Крајишта.

На Варденику, под Великим Стрешером, али са различитих страна његове купе, извиру три реке важне за Сурдулицу. Река Врла је најдужа река на подручју општине Сурдулица, притока је Јужне Мораве у коју се улива у Владичином Хану. Недалеко од извора Врле, њен потенцијал искоришћен је за флаширање воде за пиће, и у селу Топли До је отворена фабрика „Власинска роса“. Својевремено, не баш тако успешна инвестиција компаније „Симпо“, своју нову шансу искористила је после преузимања од стране новог партнера, америчке „Кока коле“. Ова инвестиција веома је важна за економски развој Сурдулице и побољшање животног стандарда њених становника. „Власинска роса“ је бренд који је признат и тражен и на тржиштима у иностранству.

На реци Врли изграђене су две од четири хидроелектране из система власинских хидроелектрана: посматано

низводно, најпре се долази до електране „Врла 1“, са четири турбине, а пар километара низводније изграђена је и „Врла 2“ са једном турбином. Романовска река највећа је притока Врле, и у њу се улива у центру Сурдулице. Масуричка река се у Врлу улива код села Алакинце, пар километара низводно од Сурдулице. Занимљиво је, ето, да три реке извиру са три стране Великог Стрешера, а после се, уливањем две реке у Врлу, на неки начин сједињују. Река Врла истовремено раздваја и западни део Варденика од источног дела планине Чемерник. Дуж тока реке Врле истрасиран је пут који од Сурдулице води до Власинског језера и даље до Црне Траве, Босилеграда и граничног прелаза према Бугарској. Поред Великог Стрешера, значајни врхови Варденика су Мали Стрешер (1.757 m), Обршина (1.734 m), Безимени врх (1.727 m) и Тренин гроб (1.657 m). На Велики Стрешер успон се може извршити и са Власинског језера, из Власине Округлице и Промаје. Овим би се до Великог Стрешера прешло преко целог североисточног гребена Варденика, преко Панциног гроба и Виљег кола. Добрих пет сати било би потребно за излазак на Велики Стрешер. Постоји једна дугачка траса успона на Велики Стрешер, ако се мало изнад Сурдулице, успон започне у селу Доње Романовце, па се преко Горњег Романовца прати узводно Романовска река. Као и из било ког другог правца, и ова стаза ће доћи до подножја купе. Свакако, најпознатије и најпопуларније полазно место за успон на Велики Стрешер је село Топли До и фабрика воде „Роса“. Одавде је успон

АМФИТЕАТАР У ПРИРОДИ

најкраћи, али и најстрмији. У првој варијанти, чија је дужина само 4,5 km, са широког пута мало изнад фабрике воде, скреће се ка чувеној баба-Босиљкиној кући, где се пут и завршава. Одатле, стрмо кроз шуму нагиб је веома изражен, а на таквом терену је чак силазак тежи и захтевнији. Нема ниједне равне деонице. Као да је неко повукао праву линију до врха. Друга варијанта за успон од Топлог Дола је ипак пријатнија, лепша, и отвара видике. Уместо да се скрене за баба-Босиљкину кућу, наставља се са праћењем широког пута на који смо закорачили код фабрике воде. Овај пут користи се за прилаз махалама Топлог Дола, али и за потребе изворишта и комора фабрике воде. Ова стаза дужа је око 2 km у односу на ону најстрмију. Додуше и она садржи две стрмије деонице, али је све блаже у односу на прву варијанту. Са широке стазе скреће се код друге коморе фабрике воде, на надморској висини од 1.400 m, нагло улево, и улази се на путељак са кога се већ може јасно видети Власинско језеро и околне планине, све до Руја. Следи нешто оштрији успон до мале четинарске шуме. Потом се излази на широки плато и

успон је у наредној деоници равномеран, и не осети се. На крају платоа већ се може видети величанствено било од Малог Стрешера, лево, ка Великом Стрешеру, десно. Циљ или циљеви су видљиви, то знатно олакшава даље напредовање.

Мали Стрешер такође је куполостог облика. Са платоа одакле их први пут јасно видимо, види се и подножје купе Великог Стрешера, до кога ова траса и долази. Пре доласка испод купе, још једна краћа али стрма деоница кроз шуму преостаје да се савлада, али и то пролази без проблема. Варденик је сав испресецањ шумским путевима. Преко лета, овде долазе берачи лековитог биља, боровница, малина, купина и печурака. Варденик, скоро до самог Великог Стрешера, обилује биљем, шумским воћем и гљивама. По сувом времену, чак се и на Велики Стрешер може изаћи теренским возилом. Велики Стрешер је ветровит врх. На њему се формира ружа ветрова, и дува и зими и лети. Зими се температура спушта и испод -20°C , док је лети пријатно. На неких пола сата хода од Великог Стрешера је и врх Мали Стрешер. Није тешко доћи и на овај врх. Када

смо већ на Малом Стрешеру, можемо продужити или према Безименом врху и врху Обршина, а онда се спустити на широку стазу, коју у нивоу Малог Стрешера напуштамо ради спуштања према фабрици воде у Топлом Долу.

Велики Стрешер, врх планине Варденик је једно чудо природе које сам имала прилику да посетим и дођем до самог врха. Поглед са врха је неописив, треба видети и доживети то.

У Сурдулици се сваке године одржава чувена „Џипијада“, када маса џипова осваја врхове. Сваке године су то различите дестинације и доживљаји који се памте. Имала сам ту прилику да и ја дођем до самог врха, наравно џипом мог деде. Пут је трајао дуго, с обзиром на то да се сви међусобно чекају, зато што је било ситуација да се неки џип заглави или окрене и слично. Све то је по мало стресно, али уједно и узбудљиво. Сваком бих препоручила да освоји највиши врх планине Варденик, вреди видети и осетити ту чистину ваздуха на самом врху.

Осећај је изванредан!

У новом броју БГ листа доносимо вам интервју са господином, путником, заљубљеником у природу и културу, човеком који на изузетан начин представља део својих искустава са путовања - Марком Стефановићем познатијем као „Господин са изузетног пута“.

1. Како сте дошли на идеју да постанете „светски путник“? Да ли се сећате момента када су се код Вас побудиле жеље за авантуром и путовањима?

Путовања увек започињу у машти, и код мене та жеља за откривањем света јавила се још у детињству. Као клинац сам стално читао стрипове о Загору и Мистер Ноу, гледао филмове Индијане Џонса, па на тај начин проживљавао далеке земље. Некако сам већ тада знао, да ћу просто морати да обиђем свет да бих пронашао себе.

2. Да ли је тешко пронаћи инспирацију за путовања или ње никада не мањка?

Ако сте као ја, онда инспирације никад не мањка, можда често фали новац, или друге околности не иду на руку, али за путовање сам спреман одмах и сад, без неке посебне припреме. Једноставно је, не треба чекати да ствари буду идеалне да би путовали.

3. С обзиром на то да сте студирали на Департману за географију, туризам и хотелијерство (ПМФ – Нови Сад), колико су Вам знања и технике стечене током студија биле од помоћи на путовањима?

Бићу искрен са вама, јер чврсто

верујем да је само истина прави начин. Не сматрам да ме је моје формално образовање учинило бољим путником, и верујем да би многе ствари требале да се промене у самом систему, како би већ након студија били стручнији у одређеним областима, и да се наравно првенствено сектор туризма вреднује више. Ја се рецимо, никад до сад, професионално нисам бавио туризмом, а идеолошки сам само то желео. Када сам уписивао факултет, за мене није постојала друга опција, било је или ћу уписати туризам или ништа друго. Нажалост, нисам видео перспективу у томе да након факултета радим на рецепцији неког хотела, или шалтеру туристичке агенције, првенствено јер ми то није могло донети оно што највише желим, да пропутујем свет. Знао сам да ће бити потребно много више уложеног труда након факултета, и едукације из области личног развоја, да бих након година бављења оним што морам, могао да се бавим оним што желим.

4. Како изгледа припрема за једно путовање? Да ли је лакше и лепше путовати у друштву?

Ја сам и у животу прилично спонтан и интуитиван, па се приликом припреме за путовање доста ослањам на те своје особине. Спреман сам да будем неми посматрач, да будем стрпљив, флексибилан и да учим нове ствари. Не волим да имам све испланирано, већ уживам у импровизацији и често препуштам дестинацији да ме „води“. Неке идеје су наравно

ту пре самог пута, као рецимо шта тамо желим да видим, колики је дневни буџет и сл.

Дешавало ми се и да од планова имам у џепу само авио карту и оптимизам, а све остало ме сачека „тамо негде“, и управо та путовања су била најбоља. Лична искуства других људи не треба да вам праве планове, јер смо сви различити, али свакако добар савет да се пре пута мало упознате са дестинацијом. Сазнате нешто о тој цивилизацији, историји, култури, околностима у којима ти људи живе, како би могли боље да се емоционално повежете и доживите дестинацију на прави начин. Важно је да будете радознали, отвореног ума и пуни емпатије.

Свакоме бих препоручио да бар једном у животу проба соло путовање, јер је путовање као такво растеређујуће, необавезујуће и слободно. Све можете, а ништа не морате. Тако откривате много о себи и другима, и то је начин да растете као особа. Такође путовања са друштвом са којим сте одрасли је опет нека нова димензија ширења пријатељства, јер вас та искуства додатно спајају и креирају сећања за цео живот.

Ипак, ако могу да бирам, највише волим да путујем са породицом, јер тај осећај среће путовања је најлепше поделити са неким кога волите, у реалном времену, а не кроз приче и фотографије. Неки тренуци не могу да се препричају.

5. Које је било прво место/ дестинација које сте обишли и због чега? Да ли Вам је остала у посебном сећању?

Моја прва инострана дестинација је била Египат 2005. када сам имао 26 година. У то време било је теже путовати него сада, из више разлога. Добар део мог одрастања смо били под међународним санкцијама, и било је тешко изаћи из земље, да не говорим о томе колико је све било скупље (није било lowcost летова, booking-a, airbnb-a...), а ја сам био дете из „средње класе“.

Тако да је ово путовање за мене значило много, представљало је мој почетак, награду за сво стрпљење и неодустајање, и потврдило је

оно што сам већ знао, да више него икад желим да истражим свет. Маштао сам да та прва дестинација буде спектакуларна, да има море, да је на неки начин путовање кроз време, да је потпуно различита од свега што познајем...и Египат је све то био.

6. *Колико сте држава света обишли до сада? Да ли можете издвојити неку/неке која Вас је посебно изненадила и одушевила?*

Не знам тачан број дестинација које сам посетио до сада, јер ту метрику не сматрам битном. Много су важнија искуства од бројки и штиклинарања. Једном сам пробао да све пребројим, и има их преко 40.

Иако је тешко одредити омиљену дестинацију, јер је свака свет за себе са неким новим лекцијама и искуством, могао бих да издвојим Кубу, као земљу посебне енергије и привлачности, и као сирову земљу код које нема средине. То је што је, или је обожаваате или се згражавате над сиромаштвом, прљавштином и одсуством материјализма.

Куба је једна од ретких дестинација на коју се враћам, јер мислим да имамо превише тога да видимо на свету, а премало времена. Ипак овде сам се враћао три пута.

7. *Који природни локалитети су оставили највећи утисак на Вас? Шта је то што их краси или је толико необично и посебно код њих?*

Увек ме на дестинацијама више инспирише нетакнута природа, нисам баш неки урбани тип, и чврсто верујем да људска креативност не може да се такмичи са природом. Најслободније се осећам у дивљини и џунгли.

Никад нећу заборавити када сам на путу до врха вулкана и глечера лутао дивљим просторством Аљаске, потпуно сам. Прошао сам

територију вукова, на срећу без сусрета са овим дивљим зверима, приближио се лосу који је одмарао, а као врхунац сусрео са гризлијем очи у очи. Иако ме је саветима како се понашати и реаговати, деда Алфред, низак човек ескимског порекла, припремио за сусрет са овим стидљивим џиновима, такав налет адреналина измешаног са страхом није могао да ми објасни. Морао сам то да осетим стајавши на свега десетак метара од овог прелепог створења, које ме је само погледало и некако знало да му нисам претња, па тако наставило својим путем. Без сигурног заклона, огољен пред природом, схватиш колико си заправо мали део овог универзума, само једна пузла у кругу живота.

Још једна од дестинација која ми је потврдила да природа увек, касније или пре, узима оно што јој припада је Камбоџа, и њен комплекс храмова у џунгли - Ангкор Ват. Локалитет који је по површини отприлике величине наше Војводине. Изградила га је цивилизација Кмера, и онако напуштен у дивљини одише мистеријом. Даје ти ту могућност да у машти конструишеш како је све то некад изгледало, пре него је дрвеће почело да расте из зидова остатака храмова. Док шеташ пешчаним стазама наранџастих нијанси, које пресецају вегетацију џунгле, са дрвећа изнад твоје главе чују се егзотичне птице. Нигде нисам видео ништа слично.

8. *Да ли сте се сусретали са одређеним проблемима током путовања?*

До сада се нисам сусретао са неким проблемима на путовањима, што не значи да је увек и све сјајно и безбедно. Ја сам некако увек мишљења да оно што носиш у себи те и дочека где год отишао. Зато се увек трудим да путујем отвореног срца и ума, искрено, без скривених мотива, са радозналешћу детета. Нисам тамо да нешто променим, тамо сам да учим, пробам да разумем и постанем боља верзија себе. Верујем да то људи

препознају упркос језичким и културолошким баријерама. Осмех је универзално средство плаћања, и веома је заразан.

9. *С обзиром на чињеницу да сте се упознали са многим културама и цивилизацијама, да ли можете издвојити неку/неке које су Вас посебно задивиле и на који начин?*

Цивилизација Маја ми је баш импресивна. Имао сам ту срећу да истражим већи део полуострва Јукатан у Мексику, које је и најбогатије остацима ове мистериозне цивилизације. Невероватно је то колико су они били напредни и испред свог времена у науци, математици, астрономији, и још невероватније како су нестали фактички без трага.

Маје нису веровали у концепт добра и зла, већ да је све део једне целине са две крајности, позитивном и негативном енергијом. Зато сам одлучио да одем до Мајанског села по имену Кауа, где сам упознао локалног шамана, по имену Јагуар (у преводу) да бих сазнао више о ритуалу енергетског чишћења. Он је у ритуалу користио разно биље, које је онако упаљено помало мирисало на тамјан. Изговарао је мелодичне речи, не могу да тврдим да је било попут песме, али су речи имале неки свој ритам. Након одређених делова текста, додиривао је моје енергетске тачке на телу црним каменом опсидијана, за који верују да упија негативну енергију, и због тога камен треба енергетски очистити сваких 28 дана, у „светој“ води.

За Маје бројеви имају значајну квалитативну улогу, уместо квантитативне, тако да сваки број својим утицајем даје одређени енергетски, вибрацијски квалитет поједином дану.

У Кау-и су ми на јеленској кожи

СВЕТСКИ ПУТНИЦИ - ДЕТАЉ ИЗ ДНЕВНИКА

израдили персонални Мајански календар, који на основу мојих битних датума и консталација звезда у том моменту, открива моју сврху постојања и моју мисију. То сам добио као поклон од моје жене и деце, за мој 40. рођендан.

Још једно сазнање ми је на неки начин донело осећај мира и спокоја. За Маје све је имало циклични карактер, уместо линеарног, завршетак једног циклуса заправо је само почетак нечег новог, освешћење да крај не постоји.

10. Какво је Ваше искуство са локалним становништвом са којим се сусрећете на путовањима?

Људи су такође једна од најбољих ствари на путовањима. Чим стигнем на неку дестинацију, једва чекам да се проумам завученим улицама и осетим живот и пулс места. Трудим се да колико год је могуће дођем у додир са локалним искуством које није прилагођено масовном туризму. Нажалост, дешава се и то често, да на многим локацијама људи који су у константном додиру са туристима, у вама виде само долар. Зато је добро, бити флексибилан у плановима, и мало скренути са утабаних рута, спознати како људи заправо тамо живе, са чиме се свакодневно суочавају, јести са њима на улицама, причати са старцима и дружити се са децом. Те ситуације и сусрети не могу да вас оставе равнодушним. Ево испричаћу вам једну ситуацију из Хаване.

Шетао сам кроз Calle Obispo, и успут у Casi del ron купио најфинији златни кубански рум Habana club, и запутио се ка Habana centro која је изгледала као гето. Распаднуте фасаде, ширум отворених врата и прозора дозвољавале су радозналцима да завире у домове Кубанаца, а они су просто живели живот, не осврћући се да ли их неко посматра или не. Наравно увек су ме без изузетака поздрављали осмехом. Улице Neptuno и San Lazaro су најпрометније у том делу Хаване, па сам се завлачио у мање споредне уличице, желео сам да ухватим детаље праве Хаване.

Стајао сам насред улице кад

је почела да пада киша. Прави летњи пљусак сручио се са неба, а деца око мене нису престала да играју фудбал. Извадио сам из ранца све слаткише које сам понео и поделио им. Не могу да вам опишем ту радост, био сам мокар као пољски миш, деца су се смејала, смејао сам се и ја са њима. Киша није престала да пада, а ја сам помислио „сад је време да свечано отворим боцу рума“, и сео на плочник да уживам у фудбалу, придружио ми се и један деда и двојица људи средњих година. Поделили смо рум уз навијање и смех на киши. Укус рума је био јак, осетио сам како ми греје стомак и помислио како је заправо могуће утицати на своју перцепцију, јер да ми се ово десило у Новом Саду, полудео бих и био бесан на све. Киша је овог пута учинила да се опет осетим као дете, и ту енергију Кубе ништа није могло да ми наруши.

11. Можете ли нам испричала неку анекдоту са путовања која Вам је остала у сећању?

У Виналесу сам био смештен код локалне породице у селу. Будила ме је песма петлова из дворишта, доручковали смо заједно свако јутро, а затим сам цео дан истраживао национални парк, шетајући, возећи бицикл, јашући коња... Када сам се вратио кући, бака и дека су увелико гледали „дневник“ али су устали да ме поздраве, наравно насмејани. Претпостављам да им је ћерка Росабела рекла да сам из Југославије, јер ми је декица стално наздрављао уз повик и радосно стегнуту песницу „Тито“, а ја њему узвраћао са „Фидел“, и онда смо се загрлили. И тако на сваких 3-4 min у круг. Они су причали шпански, а ја кад већ не разумеју енглески, причао сам на српском. „Разговарали“ смо све време док је трајала вечера, иако се ништа нисмо разумели. Скроз занимљива ситуација, седимо у дневној соби и вечерамо, док поред мене седе двоје потпуних странаца који уз то ништа не разумеју шта причам, а гледају ме и радују се као неком свом. Након тога смо сво троје у тишини, заваљени у столице за љуљање на трему

посматрали моготес и слушали планину. Вербална комуникација је прецењена, ово је жив пример. Мала животна задовољства.

12. Да ли можете поделити са нама најоригиналније/гастрономски специјалитет који сте пробали?

На путовањима волим да пробам најразличитије ствари локалних кухиња. Верујем да је то важан моменат упознавања са нечијим навикама и обичајима. Опчињен сам streetfood -ом, не самим чином изједања или уштедом у односу на ресторан, већ уопште атмосфером улице и тим концептом. Волим да осетим живот улице, мирисе, звуке, различите језике, галаму, посматрање људи, непроцењиво, поготово у Азији. Пробао сам стварно свашта, бубе, црве, скакавце, шкорпије, змије, камилу, ајкулу, ирваса...

Одушевила ме је мексичка и тајландска храна. Ручак у Мајанском селу био је посебан доживљај. Мели, девојка Мајанског порекла, ми је рекла да не очекујем храну коју смо јели у ресторанима у туристичким местима као што су Канкун или Плаја дел Кармен. Кувар је спремао храну на традиционалан начин, онако како га је бака научила, а њу њена... и тако далеко у прошлост. Могу да тврдим да је овај ручак за мене био један од најбољих оброка до сад на мојим путовањима. Свињетина печена у рупи у земљи, са додатком црног пасуља и рижом, на шта сам ја додао љути хабанеро сос, уз неизоставне такосе. Вода ми крене на уста кад се само присетим свега.

13. Да ли можете издвојити и описати најчуднији момент са Ваших путовања?

Стари Бербер, обучен у традиционалну одећу свог народа, чекао ме је испред хотела, наслоњен на свој стари, и изгребан тојотин цип, из ког је допирала музика какву до сада нисам чуо. Музика Бербера, пустињског номадског народа. Помало амбијентална уз примесе арапских елемената. Некако сам помислио да се идеално слаже уз дим ватре усред Сахаре у пустињској ноћи. Када се окренуо и погледао ме, остао сам залеђен. Био је исти мој тата,

који је преминуо још давне 1995.

На строгом лицу, огрубелом од песка времена, ледено плаве очи изгледале су као да се смеју, испод мараме везане попут турбана. Пружио је руку и рекао своје име, Нађах. Мислио сам да ми се дах претвара у иглице леда, јер ме је пресекло у грудима.

Надимак мога оца био је Нађа!!!

Постоје ли овакве случајности? Да ли свако од нас негде далеко има двојника?

Прочитао сам то у неком магазину давно, али нисам веровао у такву могућност. Све до овог момента.

Најчудније ствари дешавају се на местима где их најмање очекујемо, и у облику који не можемо да претпоставимо.

Путовања су ме научила томе.

Пустиња ми је тог дана дала оно што ми је небо одузело.

Дан са татом, макар и овако.

Волим пустиње, и ту повезаност универзума.

14. На који начин бирате наредну дестинацију?

Моја наредна дестинација никада није прецизно одређена. Имам своју листу жеља, и дестинација које су приоритетне, с тим да на следеће путовање утиче много фактора. Некад је то повољна авиокарта у том моменту, некад нешто друго. Надам се да ће неке од следећих бити Перу, Амазонија, Костарика, Панама, Ускршње острво, Аустралија...

15. Од свих дестинација које сте до сада обишли, која би, по Вама, била идеална за даљи живот?

Колико год наша земља имала недостатака, имају их и све остале. Мислим да сам са разлогом рођен у Србији, овде су људи које волим, и ту се осећам свој на своме. Као студент сам имао жељу да живим у Америци или западној Европи, а онда када сам осетио како се тамо живи, схватам

одређене предности наше земље.

Ако бих морао да се негде селим, мислим да би то била Куба или Аустралија.

16. Поред тога што сте „светски путник“ волите да путујете и по Србији. Који вид туризма у Србији Вам је посебно омиљен? Да ли можете издвојити локалитете које су Вам најдражи у нашој земљи и којима бисте се увек вратили?

Неки унутарњи осећај ме нагони да истражујем даљине, с тим да волим да путујем и по Србији, поготово волим наше планине, Стару, Ртањ, Суву, Тару...

Мислим да нам је ова ситуација са короном доста побркала планове, али и дала прилику да мало боље упознамо нашу земљу.

Ја сам Србију као млађи и обишао уздуж и попреко, у време када сам се бавио кошарком, али и као студент у оквиру обавезне праксе на терену, тзв. теренских вежби, с тим да сада све перципирам некако другачије, вероватно јер сам и сам комплетнији као особа него тада.

17. Како се сналазите у времену пандемије COVID-19? Да ли успевате да се организујете за нове авантуре? Какви су Вам планови за даље што се путовања тиче?

Нисам теоретичар завере, али нисам ни превише уплашен ситуацијом са вирусом. Пандемија је утицала на то да у 2020. путујем мање него иначе, али је већи разлог за то била инвестиција за решавање животног питања – куповина стана у Новом Саду.

Тако да сам путовао само у Израел и Палестину у фебруару и марту прошле године, у оквиру пројекта „Путуј са Марком и Робијем“, и имали смо у плану за 2020. туре на Кубу, Филипине, Грузију, Јужну Америку...

Наиме нас двојица смо осмислили добар концепт авантуристичких путовања у малим групама, са фокусом на аутентично локално искуство, намењених свима који желе да дестинацију доживе на мало другачији начин у односу на класична агенцијска путовања.

Ако сте спремни за мало

импровизације и узбуђења које доноси пут у непознато, дружење са локалцима, испробавање нових укуса, истраживање нетакнуте природе, јавите нам се.

Очекујте нове авантуре ускоро.

Ако желите да путујете са мношћом или волите да се дружите и причате о путовањима, можете увек да ме контактирате на инстаграму, јер често организујемо и окупљања љубитеља путовања, ту сам ако имате нека питања или могу да вам некако помогнем.

<https://www.instagram.com/gospodinsaizuzetnogputa/>

или

<http://www.gospodinsaizuzetnogputa.com/>

18. Шта су Вас путовања научила, а шта људи које сте сусретали на њима?

Путовања су ме научила да будем захвалан на ономе што имам, да се све дешава са разлогом и не постоје случајности, као и да су материјалне ствари апсолутно небитне за срећу. Тамо где су људи најмање имали, били су спремни највише да дају.

19. Шта бисте поручили младим географима у Србији?

Младим колегама бих поручио да никад не одустају од својих дечијих снова. Ја сам вам доказ, иако до своје 26 године нисам имао прилике и начина да путујем, никад нисам одустао од тога, и авантуре су дошле. Постоји право време за све, и некад не можемо то да видимо одмах, зато одредите своје циљеве, приоритете, будите вредни, радите на себи, и имајте стрпљења.

Видимо се негде по свету.

Пише: Даница Ђуркин

Мислиш ли да живиш у правом времену? Неретко се запитам каква нам је Војводина била пар векова уназад. У доба Марије Терезије... Док се градило, уређивало, оплемењивало, култура цветала и села ницала. Када су велепоседници, господа, грофови, подизали дворце, култура се ценила, уметници стварали и за собом остављали...

Постоје та нека места која ме заврте у точку времена и духом и телом, попут овог раскошног здања... Иза мене, у великој дворани организовали су се балови. Чујем тактове клавира и удар високих потпетица у ритму валцера. Видим раскошне хаљине у лету и наклон господе при сваком елегантном покрету. Громогласан смех пролама се двораном, а вино точи у великим количинама. Тамо горе, на балкону, младе девојке у својим најлепшим издањима маме уздахе својим удварачима. Кикоћу се и снебивају, а заправо уживају. Али крај прозора на великом степеништу, са погледом на врт, седи једна од њих. Замишљена, летаргична... Она коју не занимају балови нити богати немачки и мађарски удварачи. Дању би шетала вртом са књигом у рукама и јахала свог коња вранца. Потом би свирала до дубоко у ноћ. Волела је клавира, тај спој са диркама помагао јој је

да одлута. А када би кућа утонула у сан искрадала би се у врт да нађе оног о коме је крај прозора за време балова чезнула...

Има у дворцима нешто магично – учудесној архитектури која припада неком другом времену, у невероватним причама које су испричане иза њихових зидина, у осећајима које буде у намерним и случајним посетиоцима деценијама или стотинама година након што су им постављени темељи.

Дворац породице Шпицер подигнут 1898. године крије многе приче. А врло лако вам омогућава и да креирате своју. Налази се у Беочину и саграђен је као резиденција једног од власника Беочинске фабрике цемента, Јеврејина немачког порекла Еде Шпицера, његове супруге Карле и деце Јонаса и Јохане.

Архитектонско чудо овог дела Европе, говорили су. Настало према пројекту Штајндл Имреа, истог оног који је пројектовао, ни мање ни више, зграду мађарског Парламента у Будимпешти. Јединствени пример комбинације старих стилова - романтике, готике, ренесансе и барока, или једном речју еклектичне архитектуре, са новим и модерним правцима - јутендстила, арт нуова и сецесије. Према томе, и здање које је јединствено у архитектонском културном наслеђу Војводине.

Барокне куполе, ренесансни прозори, аркаде и балкон препознају се и данас. Сама зграда дворца има, или је имала с обзиром да је таваница урушена, четири нивоа, а поред ње, постојала је и зграда за послугу. Његову околину красио је парк - Шпицер башта.

Унутрашњост двора одише духом мађарске сецесије – биљни орнаменти и китњасте облици назире се на, сада избледелим и попуцалим, али још увек јарким зидовима. Било их је и на столарији, о томе сведоче старе фотографије, јер је све што је било вредно опљачкано. Централни хол, отворен од пода до таванице, некада је грејао зелени камин од чувених жолнаи кајева, специјално израђен. И њега су однели. Иза хола, стаклена башта, сва у цвећу. Данас је више отворена башта, како је потпуно разбијена, али зато корова има на претек. Степеницама се може попети до спрата, потом и балкона, још увек су стабилне. Кроз високе прозоре, препуне витража, шарени светлосни снопови обасјавају најлепше кутке дворца. Додуше, већина прозора је попуцала, али боје су некако и даље ту. Магија...

Овај приказ дворца исти је као и онај са почетка текста. Хоћу рећи, исти је дворац у питању, иако је данас тешко у то поверовати. Шта се заправо десило па смо од бајке дошли до руине? Многи ће рећи зуб времена, али мислим да неће бити потпуно у праву. Време само тече, ми, људи, смо ти који својим (не)делима обликујемо ствари око нас у времену.

Све до почетка Другог светског рата, живот на дворцу је текао као бајка са почетка приче, савршено. Услед немилых догађаја породица Шпицер била је принуђена да напусти дом и одсели се у Немачку. Након њихове селидбе, све се променило. За време рата, Немци су дворац користили као седиште њихове

ДВОРСКЕ ИГРЕ

команде. Након тога служио је и као школа за ученике виших разреда, библиотека, културни центар, дом за војне инвалиде, центар рукометашке заједнице, радио станица, место склапања општинских бракова. Једно време Мика Антић је део дворца користио као сликарски атеље, а његове лепоте користили су и редитељи попут Емира Кустурице, па чак и Клинт Иствуд. Своју последњу улогу имао је као хотел са рестораном „Стари дворцац“, али када је приватизовано предузеће „Подунавље“, у чијем склопу је функционисао, бива напуштен.

Дворац породице Шпицер одлуком Владе Републике Србије бива проглашен Спомеником

Немачке или Шкотске позавидели. Дворци у Србији, са друге стране, бивају запуштени и препуштени заборау. Ретки су срећници они који су добили нову намену те су и обновљени. Мада, и тако обновљени, неретко су затворени за посету (хм, јер их тако „чувамо“ од потенцијалног поновног пропадања?).

Елем, дворац Шпицерових, у последњих 20 година био је свега два пута саниран, приликом замене кровне конструкције и радова на регулацији Козарског потока који прети оштећењем темеља. Овај драгуљ данас вапи за неким добрим људима

који ће му удахнути живот какав се некад крио међу његовим зидинама. Потребу за рестаурацијом истичу сви у чијој се надлежности налази, али такође истичу да је штета већ толика да су потребна средства за њу превелика. Имао је Шпицер потенцијалних шанси

за спас у пар наврата, почетком 2000-их. Преговарало се на више страна са потенцијалним страним инвеститорима који су имали идеју и визију за његову нову намену, али се од преговора даље није стигло. Последња нада, према мишљењу његових суграђана, виђена је приликом приватизације Беоцинске фабрике цемента, па, практично његовог творца. Међутим, нови власници фабрике, према последњим информацијама, намењена средства за културу неће усмерити на обнову „Старог дворца“ јер постоје други приоритети. Држава, у чијем је власништву дворац, још увек нема идеју шта радити са овим спомеником културе. Лагала бих када бих рекла да сам изненађена. Такође бих исто лагала када бих рекла да ме све ово не погађа.

културе од изузетног значаја, 18. јуна 1997. године, од када почиње нагло да пропада. Изненађење?! Верујем да сте дворце породице Дунђерски имали прилике да посетите. Можда вам је породица Шпицер мање позната, па можете помислити као то и није неко важно здање. Али, да ли вам презиме Бисинген нешто говори? Не? Марцибањи де Пухо.. Рохоњици.. Малдегем.. Лазар.. Мочоњи.. Ботка... Свака од наведених породица, а има их још толико, оставила је за собом бар по један дворац.

250 година стварања и изградње, преко 50 здања културних добара широм Војводине. Бурна историја протекла три века, велики број архитектонских стилова, на стотине занимљивих прича и легенди на којима би и дворци

Чувари традиције и сведоци неких давних, романтичних времена, дворци нису само наша прошлост, већ стоје и као подсетници у каквом времену данас живимо. У њима се огледа наш однос према нашој култури и историји, а оног момента кад престанемо да се бавимо њима, губимо нашу историју.

Али када је нешто грациозно, оно остаје такво и када је напуштено и остављено. Такав је дворац породице Шпицер. Руина која вас лансира у прошлост својом лепотом, грациозношћу и раскошом. Руина која је била толико лепа, да ју је претужно гледати. Пропада достојанствено. Да ли смо сишли с ума толико да дозволимо да овакве културне вредности одлазе у забрав због времена и друштва у коме живимо?

И шта нам напоследку свега преостаје? Осим што ћутимо и настављамо да се дивимо палатама, црквама и тврђавама по свету, јер „туђе је слађе“, научени да је култура „последња рупа на свирали“ од које се не живи, једино што вам могу поручити јесте да заплешете своју дворску игру на његовим темељима што пре, док се потпуно не претвори у прашину и забрав.

СВЕТ МИРА И ТИШИНЕ - МОНАСТИР СВ. ПРОХОР ПЧИЊСКИ

Пише: Теодора Мирчев

Манастир Свети Прохор Пчињски налази се на обронцима планине Козјак, на левој обали реке Пчиње, у близини села Кленике, јужно од Врања. Подигао га је у XI веку византијски цар Роман Диоген у знак захвалности Светом Прохору Пчињском, који му је прорекао да ће постати цар. Манастир ради као културно-просветни центар овог краја и у њему ради богословска школа, преписивачко-илуминаторска радионица, а организовано се учи иконописачки занат.

Према речима Стефана Првовенчаног, Немања је у ратовима са Византијом између 1180-1190. године освојио област Врања. Припајањем новоосвојених територија Србији отворила се потреба за организацијом цркве коју је спровео Св. Сава 1220. године. Манастир је остао у саставу српске државе све до њеног дефинитивног пада, али је и тада неко мислио о њему. Једна од најопсежнијих обнова заслуга је краља Милутина, који је ангажовао 1316. или 1317. године солунске сликаре Михаила и Евтихија да осликају нови храм. После Косовске битке манастир су разориле Османлије, а 1489. године обновио га је Марин из Кратова. Тада је осликан фрескама које се убрајају у најзначајније уметничке творевине свог времена. У XVI веку у манастиру је постојала сликарска радионица, чији су мајстори сликали фреске великих ликовних вредности у капели на јужној страни цркве.

Краљ Милутин је, поред својих 40 манастира задужбина, обновио и ову. Такође, из карловачког родослова сазнајемо да је саградио Манастир Свети Прохор Пчињски, што потврђује и узидана опека на северној фасади старе цркве у плитком рељефу изведеним именом САВА, откривајући његову непосредну бригу о обнови

храма, архиепископ Сава III (1309-1316). Манастир се нашао поново у оквирима српске државе 1912. године. Манастирску целину данас обједињује ограда од лепо сложеног притесаног камена прекривена плочама и ћерамидом. Ограду прекидају са северне, западне и јужне стране, преузимајући њену функцију, импровизане зграде велелепних манастирских конака. Главна Врањска капија са запада води право на цркву, док она на југу испод конака окренута је Куманову по чему је добила име. Источно, цркву од зграде Митрополије одвајају делимично откривени темељи, по својој прилици Цркве св. Јована.

У овом степену истражености тешко је сагледати средњевековну манастирску целину којој припада средишњи део порте око гроба Св. Прохора Пчињског. Св. Прохор је тренутно једини српски светитељ-мироточац у Србији. Градитељски занос из времена краља Милутина васкрсао је сву лепоту украшавања фасада опеком. Складно сложене опеке, заједно са камењем и малтерним фугама, нуде изненађујуће заносне колористичке ефекте који се мењају у зависности од угла под којим сунце осветљава фасадне површине. Судаћи по сачуваној бордури на северном

зиду, црква је некада имала зидани иконостас. У импозантном манастирском комплексу доминирају два конака, међу којима тзв. „врањски конак“, монументалних размера, који представља једну од најлепших грађевина овог типа у Србији. Грађен је између 1854. и 1862. године, заслугом Хаджи-Михаила Погачаревића, трговца из Врања.

Најстарије зидне слике налазе се на спољним површинама гробнице Св. Прохора Пчињског. Не видимо их, али са сигурношћу можемо тврдити да постоје. За разлику од осталих зидних површина, три слоја фреско малтера констатована су једино са спољне стране северног зида капеле, или јужног зида цркве, као најстаријег дела светилишта. Једна од можда најпрепознатљивијих и значајнијих је икона Св. Прохора Пчињског са сценама из његовог житија, настала 1871. године, коју је израдио самоуки иконописац Захарије Десперски Самоковац. Првобитна црква, подигнута над гробом овог чувеног светитеља и мисионара, више пута је обнављана. Садашња монументална вишекуполна црква, саграђена 1898. године, обухватила је старија здања. У олтарском простору налази се гробница Св. Прохора Пчињског и монашка костурница.

БОЖИЈЕ БЛАГО ЈУЖНЕ СРБИЈЕ - МОНАСТИР ПАЉА

Пише: Теодора Мирчев

Прохор Пчињски

Прохор је рођен у првој половини XI века од побожних родитеља, Јована и Ане, у околини Овчег поља. По Житију, Прохор је рано изучио књижне мудрости и у свему био бољи од својих вршњака. У духовном усхићењу он одлази у пештеру Нагоричанску (источно од Куманова), близу данашњег манастира Старо Нагоричане, где среће ловца Диогена. Прохор му прорече да ће постати цар и рече му: сети се и мене кад постанеш цар. То се и обистинило – Диоген поста византијски владар Роман IV Диоген (1067-1071). После тридесет година Прохор се у сну јави цару Диогену и опомену га речима:

„Зашто, Диогене, заборави своје пређашње хаљине и мене старца? Постарај се да ми подигнеш макар мали храм“.

Цара обузе страх и са патријархом и пратњом пође у Жеглиговски крај у Нагоричане да тражи старца Прохора. Пошто га ту не нађе, пређе у планину Козјак. После много дана тражења пронађоше пећину и у њој мошти преподобног Прохора. На том месту цар подиже цркву у славу Светога апостола Луке, а десно од реке Пчиње сагради храм посвећен преподобном Прохору. У том храму, са десне стране олтара, положише свете мошти Преподобнога; из њих потече свето миро.

Део моштију цар је однео у Цариград, један део доспео је касније у Љубостињу, а остали део и данас се налази у манастиру Светог Прохора Пчињског. О Прохору Пчињском сачувана су многа сведочанства, посебно о његовим чудотворним моштима. Православна Црква овог свеца слави 1. новембра (односно 19. октобра по старом календару).

На десној долинској страни Паљске реке, удаљено 50 km од Сурдулице, на југу Србије, налази се старо село Паља. Готово се ништа не зна о насељавању и пореклу становништва села. О првом насељавању постоји само једно опште предање, које наликује на села Гара, Ласковица и још нека, што је изгледа карактеристично за села на овим просторима. У селу има око 50 кућа. Њиве, ливаде, пашњаци и шуме налазе се на местима званим: Цикуљ, Ограње, Удовица, Средњи Рид и Равна Шиба. У овом селу постоји „Градиште“, у почетку Паљске долине, на једној коси између два изворишна крака, од којих постаје Паљска река. То место је под гором. Ту су, по предању, живели Латини, које су непријатељи опколили и они „изгинули“. Постојао је канал од Градишта до реке. Кроз тај канал гуске су силазиле до реке и по њима су освајачи открили улаз у град и уништили га.

Манастир Паља, посвећен Ваведу Пресвете Богородице, налази се у селу Паља уз саму Бугарску границу. Припада врањској епархији Српске православне цркве. Не зна се тачно када је подигнут и ко га је подигао. По предању се сматра, да потиче из IX века (тачније 818. године), а да је обновљен у XIII веку. Обновили су га Дејановићи, а бугарски егзархисти дозидали су припрату крајем XIX века.

Манастир је фрескописан. Бутари су, градећи припрату, према алтерисали средњевековне византијске фреске непроцењиве вредности. На новом малтеру насликали су нове фреске ниског квалитета. Манастир се сам издржавао, током историје био је и мушки и женски, а монаха је у њему било до балканских ратова. После I

светског рата у њему нема више монаха. У близини манастира се налази извор за чију воду постоји веровање да је лековита. Многи долазе да се умију или понесу воду, а нарочито помаже код болести очију. Једни овај извор зову извор Свете Петке, док га други називају извором Светог Саве, а трећи извором Пресвете Богородице. Народ овог краја, према предању, прича да је манастир једном посетио и Свети Сава, и то 1236. године.

Ово је лепота која не може да се опише речима. Ово треба да се доживи, по мени једно од лепших места на југу Србије које препоручујем да свако види и да се увери да није као што кажу „што јужније, то тужније“, него је баш супротно!

ЛЕГЕНДЕ СРБИЈЕ - МОНАСТИР СЕСТРОЉИН

Пише: Марко Владимировић

Србија је једна од веома лепих и тајанствених земаља у свету пуна легенди, обичаја и традиција. Међу њима је манастир „Сестрољин“ који се налази у селу Пољана, недалеко од Пожареваца. Легенда која је везана за манастир базира се на народној песми „Бог ником дужан не остаје“. У овој легенди помиње се сестра Јелица која је лажно оптужена од стране своје снаје да је починила злочин и убила братовљевог сина у колевци. Због тог злочина је осуђена на смрт тако што су је, по наредби, везану коњи растргли. На месту где су њене очи пале појавио се извор лековите воде и верује се да ова вода лечи болести очију. Извору је више пута мењан назив, некада су га називали „Добри лик“, 1871. године извор се први пут помиње под именом „Сестрољин“. Управо на овом месту где су испале очи и где је настао извор подигнут је Сестрољин. Према неким веровањима, извор је једно време био затрпан па је касније поново отворен. Постоји и веровање да је на месту где су испале очи сестре Јелице кнез Лазар прво подигао цркву, мада нису нађени никакви трагови нити остаци те цркве, тако да то

предање није усвојено. Постоји и запис да је један јеврејски трговац, Хаимо Каиро, сањао сан да ће његов син оздравити на извору сестре Јелице. У том временском периоду, крај око манастира је био пуст. Вођен сном, Хаимо је успео да пронађе извор, па пошто ми је дете ту заиста доживело исцељење, Хаимо је раскрчио шуму и направио пут који води право до извора. Вода са овог извора се користи за умивање или пиће, али се не сме користити за купање или кување. Над извором је некада била ситна капелица, а 1871. године саграђена је нова капелица у облику цркве са кровом. Та капела је замењена садашњом капелом која је подигнута 1963. године. Према овој легенди поред Сестрољина у Браничевској области подигнута су још три манастира: Манастир Брадача (место где је пала брада, код села Кула), манастир Рукумија (место где је пала рука, код села Брадарац) и манастир Заова (место где је пало тело, код села Велико Село). Манастир Сестрољин је заштићен од стране регионалног Завод за заштиту споменика културе Смедерево. Сестрољин је свакако један од најпосећенијих светих извора у источној Србији. Веома је

приступачан, јер се до њега лако долази асфалтним путем Пожаревац-Жабари, од којег је удаљен коју стотину метара.

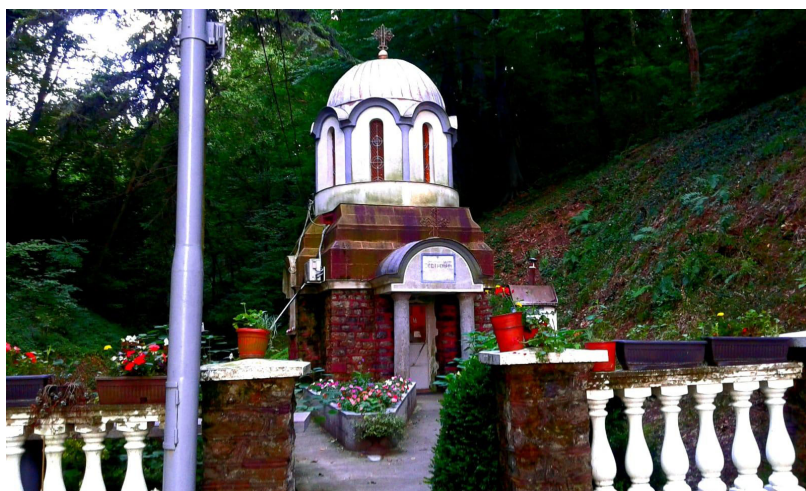
Испричана легенда о Јелици опевана је у народној песми „Бог никоме не остаје дужан“, чији почетни део можете видети у наставку.

*Два су бора напоредо расла,
међу њима танковрха јела;
то не била два бора зелена,
ни међ' њима танковрха јела,
већ то била два брата рођена:
једно Павле, а друго Радуле,
међу њима сестрица Јелица.*

*Браћу сеју врло миловала,
сваку су јој милост доносила,
најпосле ноже оковане,
оковане сребром, позлаћене.*

*Кад то вид'ла млада Павловица,
завидила својој заовици,
па дозива љубу Радулову:
„Јетрвице, по Богу сестрице,
не знаш каква биља од омразе,
да омразим брата и сестрицу?“*

*Ал' говори љуба Радулова:
„О, Бога ми, моја јетрвице,
ја не знадем биља од омразе,
а и да знам, не бих ти казала:
и мене су браћа миловала,
и милост ми сваку доносила.“*

ХРАМ КОЈИ ОДОЛЕВА - САБОРНИ ХРАМ ХРИСТА СПАСА

Пише: Лука Пешић

Саборни храм Христа Спаса налази се у Приштини, највећем граду АП Косова и Метохије. Изградња ове српске православне цркве започета је незванично на датум 05.12.1992. године освештавањем места на којем ће њени први темељи бити подигнути тек 1995. године. Као и ова хришћанска грађевина, у периоду последње деценије XX века су на подручјима насељеним Србима и Црногорцима подизане и многе друге цркве и манастири, а они већ постојећи споменици културе били су обнављани, у складу са оним што су донеле прве године буђења српске националне свести након 1945. године.

Изградња цркве испланирана је 1989. године. Универзитет у Приштини, покљонио је Српској православној цркви парцелу на којој ће бити изграђена црква, а која се налази у самом центру града, поред Градске библиотеке. Изглед Саборног храма, који припада Рашко-призренској епархији, пројектовао је архитекта Спасоје Крунић, рођен у Никшићу, а који је преминуо 5. маја 2020. године.

Радови на цркви нису текли континуирано, због мањкавости средстава и хиперинфлације, тако да су убрзо почетком 1993. године прекинути и настављени тек у априлу 1995. године. Завршетак радова планиран је за 1999. годину, али су они поново прекинути 1998. године због недостатка безбедности у околини самог града.

Албанско становништво на Косову и Метохији није било сагласно са новим суделовањем Србије у овом подручју, јер је

било какво понашање Срба и Црногораца, а нарочито придавање значаја њиховим фундаменталним особинама из давнина и позивање на историјско-етничке принципе, сматрано тзв. „великосрпском пропагандом“. Своје тежње, албански народ је спровео у дело након бомбардовања Савезне Републике Југославије и повлачења свих њених елемената са овог простора (од телевизије до универзитета и других установа, али и сопственог народа), безуспешним покушајима да сруши објекат који, сасвим случајно, и дан данас стоји тамо где је и изграђен.

Међународне снаге које су од 1999. године овде присутне, нису урадиле ништа поводом заштите споменика, а Град Приштина која је од тада у рукама албанских марионетских власти, правила је разне баналне планове око тога шта ће бити са овом грађевином (од стремљења ка њеном рушењу до њене злоупотребе и претварања у „музеј геноцида“). Иако је званично власништво Српске

православне цркве, она нема директних приступа грађевини нити право да је користи и управља њоме. Црква је, дакле, незавршена, у запуштеном стању и није у функцији, без изгледа да ће се у блиској будућности ова ситуација променити. Надамо се супротној ситуацији и евентуалним договору са Градом Приштина.

Напоменућемо да је ово један од правих бисера архитектуре из последњег славног периода Србије који подразумева последњу деценију XX века, и уједно један од највећих храмова по величини у Србији.

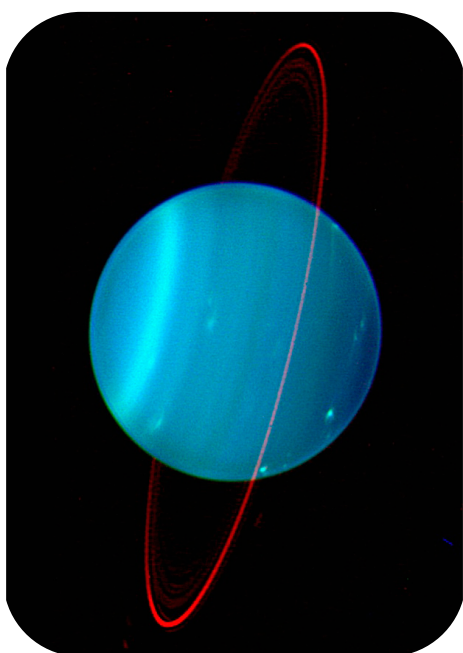

Пише: Божидар Лазвић

За космичке размере Сунчев систем, као део галаксије Млечни пут, представља нашу локалну средину. Наша галаксија само је једна од милијарду галаксија које се опајају телескопима, а светлост кроз њу путује 100.000 година. Све звезде које видимо голим оком припадају Млечном путу, а сматра се да их има укупно око 200 милијарди.

Свако небеско тело које је под гравитационим дејством Сунца припада његовом систему и има своје специфичности, било да су у питању најситније честице (прашина, лед, субатомске честице са Сунца) или масивне планете. Свима њима је заједничко да материјал који их изграђује потиче од прастарих облака гаса, прашине, стеновитих и металних честица који су се сажимали и ширили

под утицајем закона физике. Гравитација је одиграла кључну улогу у привлачењу материјала и његовом спајању. Језгра, изграђена од стена и леда, су својом масом привлачила хемијске елементе и гасове (водоник, хелијум и друге) формирајући атмосфере небеских тела. Ови процеси се исто одигравају у целој васиони, уз изражене посебности локалних и регионалних галактичких група.

Сунце сија услед нуклеарне реакције у језгру, где се водоник претвара у хелијум. Тај процес ће се одвијати све док се не истроше резерве водоника, када долази до гашења звезданог система. Након пар милијарди година еволуције сведоци смо како небеска тела изгледају и шта их истиче. Овде ће бити споменуте планете и патуљасте планете Сунчевог система, односно оно по чему су препознатљиве.

Сунчев систем је дом три патуљасте планете. У питању су Плутон, Ерис и Церес. Плутон је специфичан по томе што се његова атмосфера скоро у потпуности састоји од азота (99,97%). Од свих познатих патуљастих планета највећа је Ерис, са пречником око 3.000 km. Церес представља највећи откривени астероид. Појас астероида између Марса и Јупитера је могао бити планета да Јупитерова гравитација није толико изражена у том делу Сунчевог система.

Меркур практично и нема заштитну атмосферу, па отуда огромне разлике између дневних (до 430°C) и ноћних температура (-180°C). Његова оса ротације је вертикална, што значи да на Меркуру нема годишњих доба, слично као на Венери и Јупитеру. Две године на овој планети имају три дана.

На Марсу се истичу неки изразити геоморфолошки облици. Маринеров систем кањона, просечне дубине 8 km, би се на Земљи протезао преко читавог северноамеричког копна. Највећи вулкан у Сунчевом систему се налази на овој планети, зове се Olympus Mons и висок је 24 km, а калдера на његовом врху има пречник 52 km. Доказ да је на Марсу некада било воде нису само фосилне речне долине и басени, већ и уочен минерал хематит (руда гвожђа) који се претежно јавља у воденој средини.

Сатурн се одликује најмањом густином од свих планета у систему јер је претежно сачињен од водоника (теоретски би плутао да се спусти у океан). Садржи највеће прстенове у систему.

Нептун представља најветровитију планету у Сунчевом систему, са ударима ветра од 2.160 km/h. Тамноплава боја планете такође потиче од метана, он апсорбује светлост из црвеног, а рефлектује из плавог дела спектра. Заједно са Ураном спада у најхладније планете, са температурама горњих слојева атмосфере од преко -200°C

Дан на Венери је дужи од године. Она не поседује видљиво магнетно поље јер доста споро ротира. Наранџаст изглед планете је услед тога што облаци одбијају највећи део зрачења са Сунца. Чак 96,5% атмосфере чини CO₂, који задржава топлоту и заслужан је за изразито високе температуре које владају на површини (464°C)

Јупитер има 1.321 пут већу запремину и 20.000 пута јаче магнетно поље од Земље, као и 2,5 пута већу масу од осталих планета у Сунчевом систему. По саставу је најсличнији Сунцу. Његова магнетосфера је толико велика и моћна, чак 1.000 пута је запремински већа од Сунца и допире све до Сатурнове орбите. Његов сателит Ганимед је већи од Меркура и Плутона.

Уранова оса ротације је нагнута под углом од 98° (његови полови су тамо где је на Земљи екватор). Узрок томе је могућ судар планете са другим небеским телом под оштрим углом, претпоставке су дупло већим од Земље. Плава боја планете настаје од метана у чврстом стању који формира атмосферске облаке, а они апсорбују светлост са Сунца из црвеног дела спектра.

Пише: Кристина Марковић

Овај чланак пишем из свог личног доживљаја живота на Далеком Истоку и циљ ми је да колико-толико приближим читаоцима Кину као и обичаје људи који у њој живе. Ја не желим писати бајке о Кини као о „Обећаној земљи“, нити писати о ђупу злата на крају дуге који чека сваког појединца који одлучи да се отисне на тај далеки пут, јер сматрам да би то било неодговорно. Самим тим што пишем овај текст преузимам на себе неку врсту одговорности, из разлога што су и мене слични текстови у новинама и навели да се упустим у авантуру звану предавање енглеског језика у Кини.

Одлазак у Кину 2018. године

Коначно након хоћу-нећу које је трајало сигурно једно годину дана, да ли да отпутујем или не и три покушаја и одустајања, у задњи час сам купила ту фамозну авионску карту. Повратну додуше, да се разумемо. Моји су ценили да ћу остати месец дана и да ћу се вратити кући, евентуално да мало обиђем Шангај и ето Кристине назад. Ни сањали нису да ћу остати тамо толико дуго. Да будем сасвим искрена, мислим да сам на крају отишла само зато што ми је прорадио понос, јер како да не пробам кад ето проведох дуго на кинеској апликацији Wechat распитујући се око послова итд. На крају сам рекла себи или бриши Wechat или купуј авионску карту, овако више нема смисла.

И тако сам се обрела у авиону по први пут у животу на тако далеком путовању, пре тога сам села у авион само једном до Тивта, лет који је трајао пола сата. Била сам сама, међутим говорила сам себи „Кристина све је за људе, па не путујеш на Марс“. Али када сам коначно слетела и стигла у

Јанченг, град од 8 милиона Кинеза, баш сам се тако и осећала, као да сам слетела на Марс.

Јанченг је град од 8 милиона становника у Ђангсу провинцији. На око 5 сати возње аутобусом од Шангаја, представља кинески град треће категорије.

У Кини градови су подељени по категоријама на основу економске и културолошке развијености. Градови прве категорије су Пекинг, Шангај, Шенжен, Гуанџоу. У поређењу са њима, Јанченг је далеко мање развијен и интернационалан. Има универзитет на коме највише студирају Руси и Украјинци, а нас предавача у време када сам ја живела тамо није било ни 50. Архитектура је доста једнолична, све зграде личе једна на другу, сиве боје, имала сам осећај да живим у правом комунизму. Саобраћај је хаотичан, улице доста прљаве, али то је оно што ми је и давало осећај да сам у Азији. Првих 10 дана било ме је страх на улицу изаћи, толико ми је све било страно, непознато. Ти људи, тај мени чудан језик на који ми уши нису биле навикнуте, ти погледи који вас преплаве чим крочите на улицу. Јер Кинези на белце нису навикли, поготово не у мањим градовима. Многи белце виде само на телевизији. Много пута ми се догађало да деца на улици доживе такав шок када би ме угледали, да сам се бринула да не падну у несвест. У Шангају је другачије, Кинези су навикли на странце, многи и говоре енглески.

Након два-три месеца ти погледи, сликање, снимање и упирање прстом на улицама у Јанченгу прилично су ми

досадили, али шта да се ради, Кристина је и даље била у Кини, на изненађење мојих родитеља и блиских људи.

У Јанченгу сам живела и радила 7 месеци, предавала енглески језик деци у вртићу. На радном месту била сам једина странкиња - ја ни реч кинеског, они ни реч енглеског. Осим једне девојке која је била задужена да ме упутује у посао, споразумевање са осталим колегама без помоћи преводиоца на телефону било је апсолутно немогуће. Није ми се то допало, осећала сам се као ванземаљац, исувише отуђено због језичке баријере, анксиозност ми је све више расла уместо да се смањује. Ипак, радила сам и време је пролазило.

Кинеска деца су заиста дивна, у вртићу старија деца би ме понекад учила кинески па су се нервирала када не изговорим реч како треба. Често ми је било жао што нисам разумела шта ми говоре, а деца као деца, увек имају нешто да кажу, највише сам волела радити са старијом децом. Зближила сам се са пар колегиница Кинескиња ипак, са њима сам повремено и излазила у град, углавном су то биле вечере у ресторанима. Кинескиње, оне fine, у мањим градовима не излазе у клубове, нити барове, за њих излазак у град значи шетњу, или вечеру у неком ресторану. Цене у ресторанима су врло приступачне, свако може приуштити себи да

СВЕСТРАНИ ГЕОГРАФИ

једном недељно оде на вечеру, било да је Кинез или странац. Морам признати да сам се по ресторанима само и хранила, ниједном нисам скувала нешто. Храна је одлична, разноврсна, пуно поврћа и зачина, наравно пиринач се једе, хлеб не тако често, има га у пекарама, али је скупљи и неког слаткастог укуса који се мени није допадао. По доласку у Кину решила сам да се асимилујем макар по питању хране и одложила сам виљушку и нож, тако да сам за све време које сам у Кини провела користила само штапиће чије сам коришћење довела до савршенства, па су ми се многи Кинези одушевљавали како их вешто користим.

Храна и јавни превоз су заиста јефтине, за један јуан можете да се возите и возите аутобусом, то су те чари комунизма. Заставе комунистичке државе су свуда иначе, само прошетате мало улицом, и ето њих, вијоре се онако црвене, да подсећају људе на то где живе, уливајући им осећај национализма. Ја лично кад год бих

погледала у те заставе замислила бих се над моћи и над величином коју та држава поседује. И мени су оне уливале национализам, али према мојој малој држави Србији.

Након 7 месеци проведених у Јанченгу, преселила сам се на **Чунмин острво**, удаљени дистрикт Шангаја, његов сеоски део. Тамо сам провела наредних нешто више од годину дана, поново као предавач енглеског језика, али сада у тренинг центру. На моју велику радост у тој школи сам највише имала часове са старијом децом, посебно сам се везала за њих па их се и сада радо сетим. Кад би ме позвали

Laoshi (наставник на кинеском) то ми је увек било преслатко.

На Чунмин острву, које иначе није нешто интересантно као такво, поготово не за странце, радила сам и штедела новац. Са тим циљем сам и отишла у Кину. Околности су ме касније омеле у тој намери, али добро, Кристина је и даље опстајала у Кини мислила сам се ја, а моји родитељи и даље у неверици шта је њихова ћерка урадила.

Лето на Чунмин острву је дефинитивно нешто што ће ми остати у сећању. Ту влажност ваздуха и врућину ја у животу нисам доживела. Влажност

имају дебеле зимске пицаме које када обучете у стану не осећате ни -10°C . У зимским пицамама Кинези излазе и до града, шетају, иду у продавницу, доводе децу у школу, најважније је да је комфортно и пријатно. Искрено ја нисам то никада испробала јер јелте било ми је исувише чудно. Кинези су иначе врло штедљиви људи, јер новац је ипак најважнији. У кинеској култури сасвим отворено, новац је најбитнији, имају чак и Бога новца. Постоји изрека "*Being rich is glorious*". Дакле сви желе да се обогате и ту своју тежњу не крију.

У Кини сасвим је ОК па чак и пожељно да када једете срцете, било да је у ресторанима или код куће, јер тиме показујете да вам се храна допада. Пљување на улици, у тржним центрима, такође ништа необично за видети. Кинези сматрају да је боље избацити напоље пљувачку него задржавати је у себи. Воду пију топлу, никако хладну, како зими тако и лети. Музика је лепа, заиста лепе мелодије, обожавала сам њихове песме иако сам знала само пар речи на

ваздуха неподношљивих 90% и више. Зиме су врло благе, и пријатне додуше. У Кини важи правило да се само северно од Пекинга зими укључује грејање, зато сам се ја смрзавала у Јанченгу, током зимских месеци проведених тамо и умало добила упалу плућа. Хладноћа на послу, хладноћа у стану, јер Кинези сматрају да се спољашња и унутрашња температура треба изједначити, тако да су у школи били отворени прозори и врата без икаквог проблема, а ми сви у јакнама заједно са децом. Уђете у такси, а таксиста вас вози са отвореним прозорима. Срећом

кинеском, углавном љубавне. Што се тиче мушко женских односа од мушкарца се очекује да има кућу и добар ауто, иначе не може ни да сања о томе да се ожени, ниједна Кинескиња неће желети да се уда за њега. Зато на улици можете видети само добре аутомобиле, ја сам лично била изненађена када сам тек стигла у Јанченг, колико добрих аутомобила на улицама има, заиста ниједан лош ауто нисам видела. Жена која ради, њена плата остаје њој, док је мушкарац тај од кога се очекује да издржава породицу. У Кини је сасвим прихватљиво, па чак и пожељно

да се девојка понаша детињасто, да направи сцену рецимо ако момак нешто не жели да јој купи. Кинези су познати по томе да имају љубавнице, поготово они богатији, то им подиже его у друштву других Кинеза. У мањим срединама, девојке су више фокусиране на добру удају, у Шангају то је мало другачије, много је неудатих Кинескиња у 30-тим годинама које желе градити каријеру.

Кинези су љубитељи западњачке културе. Прослављају Halloween, воле ићи у Starbucks, Pizza Hut, MC Donalds, имају продавнице са Запада и обожавају шопинг. Многи купују преко Таобао апликације, гардероба је приступачна, а квалитет солидан, ја сам ипак више уживала у обиласку бутика.

Плаћање се највише обавља преко Wechat-а, кеш се слабо користи. И када кажем плаћање мислим на плаћање буквално свега, од рачуна преко куповине возних, авио карти до куповине гардеробе. Ја нисам практиковала плаћање Wechat-ом, коришћење папирног новца давало ми је утисак да мање трошим. Валута је јуан, највећа новчаница 100 јуана. Отварање рачуна у банци за странце може представљати компликован процес. У банкама, као и у свакодневној комуникацији често мешају Србију са Сиријом, или са Сибиром. У мањим срединама Кинези већином не знају за Европу, за њих је Запад Америка, а сви ми странци смо Американци (*Meigo ren*). У почетку сам објашњавала одакле долазим, после нисам имала стрпљења, па сам само климала потврдно главом на њихово „*Јеси ли meigo ren?*“. Генерално гледано, нас који нисмо Кинези, а долазимо из иностранства називају *Laonjai* (ван њихове земље, странац - у преводу). Јако воле белу боју коже.

Подсећа их на висок сталеж, аристократију. У летњим месецима многи Кинези, поготово жене носе кишобране да их сунце не би додирнуло. Многе користе спрејеве који спречавају потамњивање коже, или носе дуге рукаве. На плажама сам их виђала како се закопавају у песак, а спасиоци су ми изгледали као нинџе, лица прекривених марамама, са кошуљама дугих рукава, све што је потребно да би се заштитили од сунца. Купаћи костими за жене више личе на хаљинице, мени су се баш допадали. Није необично видети их ни како се купају сасвим обучени.

И у Јанченгу и на Чунмин острву једном недељно бих обавезно отишла у спа центар, масаже су приступачне, а масажа стопала посебно популарна међу Кинезима, таквих радњица има на сваком кораку.

Кинези су мирољубив народ, лично сам се увек осећала сигурно, у било које доба дана или ноћи, шетала улицама без икакве бојазни. Криминал се строго кажњава, за дилере дрогом стоји смртна казна, и веровали или не заиста је спроводе. Врло је ризично у Кини користити било коју врсту опијата, странци који тамо путују то знају и ретко ко се

усуди на нешто слично. А иначе, ако и упаднете у неки проблем, попут проблема са визама, умеју и да прогледају кроз прсте. Ако су расположени тог дана.

Предавање енглеског језика у Кини за не-изворне говорнике није сасвим легално. Легалну визу за предавање енглеског језика за нас који нисмо из САД-а, Енглеске, Јужноафричке републике, Аустралије, Новог Зеланда, могуће је добити само у појединим провинцијама и под одређеним условима. Времена су се променила и поготово са појавом короне сада се мало људи усуђује на илегалан рад у Кини, на туристичкој, студентској, бизнис визи предавање енглеског више није тако примамљиво. Контроле су строжије и људима који размишљају тако ићи у Кину, никако то не саветујем. Морала сам се осврнути укратко и на то, с обзиром на бројне агенције у Србији које су се појавиле и желе згрнути новац нудећи „*легалан*“ посао предавача енглеског у Кини. На Wechat-у се послови могу наћи без посредника, или са посредником, али који неће узети новац за своју помоћ.

За време свог боравка у Кини, доста сам путовала. Мислим доста... Онолико колико је било могуће, с обзиром да се требало и радити и штедети. Међутим, срећна сам што сам имала прилику отпутовати до престонице, што сам обишла Шангај, посетила и један приморски кинески град Џухај, али и неколико других земаља и градова за време свог двогодишњег боравка, а то су Макао, Лаос, Сеул.

Мао Цедунг је рекао „*Ко се погне на кинески зид он је херој*“. Била сам храбра тог дана. Када је у питању **Макао**, мени лично није оставио већи утисак. То је град коцкарница, бљештавих хотела, за мој укус сувише вештачки. Познат је и као Лас

Вегас Истока. Али за разлику од Макао-а, Лаос је оставио велики утисак. Сиромашна земља, у којој људи немају пуно, али су срећни са оним што имају. У Виентиану сам провела 3 дана, осећала сам се као да сам у неком америчком филму. Храмови на сваком кораку, монаси у њиховим дугим интересантним одорама шетају улицама и иду у храмове где слушају наставу. Уходила сам их, признајем, били су ми интересантни. Била сам радознала па сам ушла у један храм док су се монаси спремали за молитву. Један од њих се наљутио, нисам требала ући, па ме је избацио напоље. Такође сам имала прилике да упознам једног монаха приликом војње тук-туком. Тук-тук је њихово приступачно превозно средство, наравно ако се добро цењкате. Саобраћај је хаотичан, баш као и у Кини. Мене је то одушевљавало, остављало онај утисак да сам заиста у Азији. У Виентиану има много странаца туриста, највише Американаца, Енглеца и Немаца.

У Јужну Кореју сам отпутовала у децембру 2019. године и у Сеулу провела 4 дана. То је било једно пословно путовање, да га тако назовем. Међутим, искористила сам време најбоље могуће, уз један леп туристички обилазак града упознала сам нове људе. Сеул је један леп, прозападњачки град. Лако је сналазити се у њему, има натписа на енглеском, доста Кореанаца говори енглески језик, више него у Кини. Кореанци такође воле странце и вољни су помоћи, поготово кад се изгубите, као ја на пример. Коренска поп култура је позната у свету, ја је нисам љубитељ, али сам зато ревносно обилазила кореанске продавнице козметике, најбоље на свету.

По повратку из Јужне Кореје, радила сам у школи до краја јануара 2020. године

када су Кинези схватили да је вирус корона који се појавио у Вухану опасан. Преко ноћи су се пресабрали, увели lockdown Вухана, и тада се све променило. Сећам се дана када сам враћајући се са посла кући, имала шта и да прочитам на Wechat-у. Чудан је то дан био, као да се нешто осећало у ваздуху.

Школе су се затвориле на неодређено, ја сам престала да радим и наредних неколико месеци већину времена провела у свом стану, као и сви други. У жеку епидемије у фебруару 2020. године, и у мом месту где сам живела било је све затворено, ишло се у продавницу једном или два пута недељно по намирнице и то је све. Кинези у мом месту на пример нису уводили ванредно стање, није било ни потребе, народ је изузетно дисциплинован. Када им њихова Влада каже да седе код куће због опасног вируса и да не излазе ван, они ће то и урадити. Веровали или не и ми странци смо се тако понашали, некако смо се саживели. Сећам се шетњи кроз моје место тих дана, изгледало је као место духова. Нигде никога на улици. Све затворено.

Крајем фебруара морала сам одлетети до једног приморског града Цухај, сећам се обичних људи у скафандарима и са црним наочарима у шангајском метроу, морам признати да ми је то било занимљиво, осећала сам се као у неком филму научне фантастике.

У јулу 2020. године, уз договор наше и кинеске Владе, вратили смо се нас неких 90 Срба ванредним директним летом и заједно са медицинском опремом, назад за Србију.

И на крају могу само рећи да се није догодила корона, остала бих сигурно још у Кини. Иако сам имала много потешкоћа, нисам се покајала што сам отишла тамо, тог августа 2018. године.

Моје неко размишљање је да је у старости јако важно да када се осврнемо на свој живот, будемо у могућности да кажемо себи „ето, урадио сам све оно што сам желео“. Мање ћемо жалити за оним што смо урадили, него за оним што нисмо.

Пише: Милутин Тадић

Предчитаоцима часописа Бг Лист је приказ новог издања Географског факултета - „Сунчани часовници – радови студената Географског факултета“, аутора проф. др Милутина Тадића. Књига је намењена студентима смера Географија, као и другим студентима којима ова тематика може бити корисна и интересантна. Кроз приручник је представљен пројекат под неформалним називом „Сунце сија свима“ реализован у периоду 2013-2019. са студентима смера Географија, у оквиру предмета Математичка географија која се слуша у I семестру као обавезан предмет.

Књига садржи пет основних поглавља. У првом делу дата су основа проучавања математичке географије и објашњена је њена веза са гномоником. У другом поглављу представљен је пројекат „Сунце сија свима“ и дате су фазе његовог одвијања уз објашњење избора вертикалних/зидних часовника. Кроз треће поглавље је објашњена припрема и подела рада на пројекту, у релацији ментор – студент – директор са наставницима одређених школа. У оквиру четвртог поглавља представљени су резултати практичног рада. Какве су могућности примене сунчаних часовника као учила?, Која питања наставник на часу може

да очекује испред зидног сунчаног часовника, на свим нивоима образовања, од предшколског до високошколског?, су нека од питања која су одговорена у петом поглављу.

У приручнику је приложена и карта размештаја студентских сунчаних часовника на територији Србије, као и структура тих часовника. Студенти Географског факултета поставили су укупно 125 сунчаних часовника у 91 месту у Србији – 84% на основним и средњим школама који су они својевремено похађали. Приликом конструисања часовника они су се држали основног нацрта и конструисали једноставне облике, а потом су своје часовнике улепшавали примењујући разне ликовне технике. На крају приручника, у оквиру одељка Прилози, дат је табеларни приказ уз фотографије свих конструисаних сунчаних часовника, које су одрадили студенти Географског факултета. Књига се завршава резимеима на енглеском и руском језику.

У оквиру пројекта „Сунце сија свима“ студенти су на оригиналан начин исказали захвалност школама које су некада похађали дарујући им истовремено јавне часовнике, украсе и учила. Конкретним радом утврђивали су и проширивали знања из математичке географије и астрономије. Са овим приручником и уз помоћ програма који су доступни на интернету, уз мало добре воље, наставници ће моћи, заједно са својим ученицима да конструирају сунчане часовнике и са сложенијим гномонским садржајима, оживљавајући гномонику у форми „научне забаве“, како ју је својевремено дефинисао професор Војислав В. Мишковић.

Пише: Анастасија Мутавџић

Шумски пожари се догађају обично током сушне сезоне у Амазонији, али се намерно пале и крче шуме како би неки људи добили простор само за себе. Још од 1970. године Бразил је до данас изгубио око 600.000 km² амазонске шуме. Иако заузима највећи део територије на којем се простиру кишне амазонске шуме, последњих година све више и више нестају. Због

густине крошње у овој тропској кишној шуми тло је на неким деловима у сталном мраку. Наиме, грање је толико густо да када пада киша потребно је око десет минута да капљице воде стигну до земље, због чега долази до низа нових пожара у сушној сезони. Амазонија представља највећи екосистем где живе разне птице, инсекти и животиње попут јагуара.

И не само то оне представљају шумско пространство које у себи садржи CO₂. А такође играју веома значајну улогу у ублажавању последица климатских промена. Што је дрвеће старије и веће, сакупља више угљеника. Научник Антонио Нобре изјавио је да су нам итекако потребне шуме у Амазонији и да ниједно стабло не би требало да се сече у тој области. Истиче да улога велике

шуме лежи у подражавању повољне климе које су аналогне плућима, ендокрином систему,

срцу, венама, артеријама и осталом. Не постоји ниједна трансплатација нити лечење које би помогло ако се један од ових органа нађе у опасности. Зато постоје овакви екосистеми који би обликовали земаљско

окружење, и створили угодне услове за људско биће и његово развиће. Али и дан данас постоји то нелегално крчење шума. Да би се зауставило крчење шума на територији свих јужноамеричких држава мора се кренути од власти. Није довољан глас народа против народа против уништења шума. Мора се директно ићи на власт, јер неко одатле блокира спровођење закона о заштити животне средине.

Француска и остале чланице групе G7 су одлучиле да пруже подршку Бразилу у току борбе против пожара и крчења шума. Планета Земља је једина планета коју имамо. Она је

станиште свих живих бића вековима. Вреди се изборити за њу, јер ко ће ако ми нећемо? То су наша плућа морамо их заштитити.

Пише: Тијана Радосављевић

Географија је, ако мало боље размислимо, део нас од рођења, јер поред своје научности поседује нешто што готово ниједна друга наука нема. Она има ту моћ да нас поведе на далека и скривена места путем маште. Описи природе, предела, просто наводе човека да тамо оде, ако не физички, а онда бар у мислима. Трезвено гледајући, тако нешто није могуће код математике, биологије, физике, итд. Добро, могуће је, али материја није тако лепа и привлачна као код географије.

Управо из тог разлога ова прича неће бити украшена сличицама као верним пратиоцима текстова, јер желим тебе, читаоче, да подстакнем да пробудиш тог авантуристу што спава у теби и да заједно одемо у део света, који као да је бајка, а не стварност, јер како кажу „Пилоти“: „Свет је леп, када сањамо!“

Да ли си икада чуо за реку Мајангујаку? Вероватно ниси. На први поглед, шта може да буде тако необично код реке, осим имена? Ипак, није тако. Да, мало ко је и чуо за њу, осим локалног становништва и тебе, читаоче, у овом тренутку. Река се налази у срцу густе и дивље прашуме Амазоније у Перуу и ништа не би било чудно код ње да не кључа! Добро, шта је опет и ту чудно, такве појаве су уобичајене за вулканску активност. Јесу, али да ли знаш за неки вулкан у Амазонији? Заправо, ни ту, ни седамсто километара даље нема вулкана! Како онда тако нешто постоји независно од вулкана?!

Река целом својом дужином (око 6,24 km) тече врела, просечна температура износи 86°C, а на неким местима достиже скоро па температуру кључања. Оно што је још чудније је то што извире хладна, а извор јој је дом Јакумаме, што на језику Кечуа значи „мајка вода“, циновског духа змије, који рађа топлу и хладну воду. Замисли само! Идући према реци, чућеш гласно заплускивање, као непрестано сударање таласа, које је како се више приближаваш

– због чега река кључа? Питање је једно, а могућности сијасет, али, ево, навешћу три:

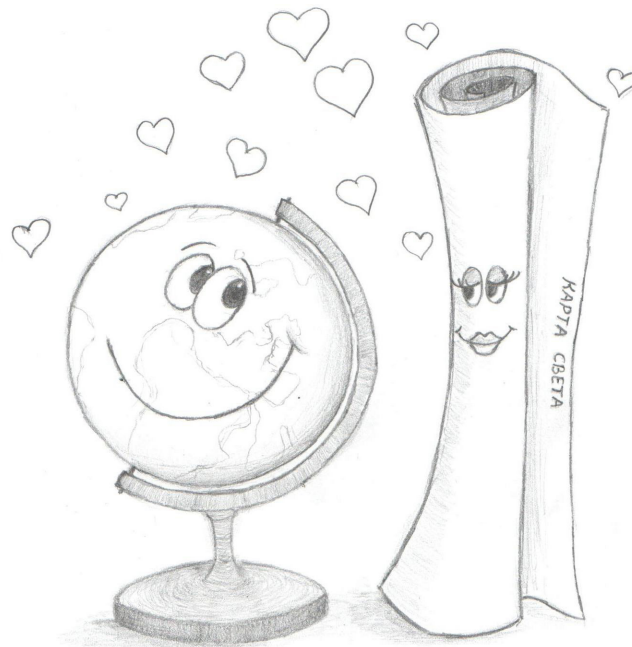
Према првој, кључање реке је последица давне вулканске активности, односно непримећених токова лаве. Друга, пак, вели, да је то резултат ланчане реакције дубоко у земљи, коју је изазвала оближња нафтна компанија, док трећа каже да вода потиче од глечера на Андима, која, приликом топљења, отиче дубоко у земљу, где достиже екстремно високу температуру и таква ствара овај феномен.

Мала помоћ, записи о реци „Шанај – тимпишка“ („која кључа од врелине сунца“) стари су 400 и више година, а ово њено изворно име само говори да је и пре нас неко трагао за одговором.

Цела ова прича делује као бајка, јер података о овој реци је заиста мало, то јест готово да их и нема, а све што је изнето овде, знамо захваљујући научнику Андресу Рузоу, који је детаљније истражио „кључалу реку“, а

све како би одагнао сумњу да ли река из легенде о Пизару и покоравалу Инка, коју је чуо у детињству, заиста постоји.

Зато, читаоче, не буди лењ, сањај што више, јер ко зна шта све снови могу да сутра донесу! Свакако, биће лепо, јер снови углавном лепо доносе. Ако ни за шта друго, бар имаш реку више за „Земљопис“.

све гласније, а онда те одједном обавије беличаста магла, која се лагано пробија кроз дрвеће. Зар није божанствено и страшно у исто време, као у хорор филму? Ипак, немој да замишљаш да се купаш у њој, јер су последице фаталне. Ако ти се припије чај или кафа у неком тренутку, слободно узми воду из реке, јер је чиста и веома пријатног укуса.

Драго ми је, ако сам успела иоле да ти заголисам машту, поштовани читаоче, а сад бих да те натерам да мало размислиш

Пише: Марко Владимировић

Једно од мојих омиљених путовања се догодило 2018. године. То је управо било моје путовање у Италију које ћу дуго памтити. Догодило се изненада, после завршеног пријемног испита и уписа на прву годину Географског факултета. Добио сам позив од рођака да проведем незаборавно лето у Италији. Тог 13. августа 2018. године сео сам у аутобус и кренуо на дуг пут ка највећем граду регије Ломбардије и другом највећем граду у Италији.

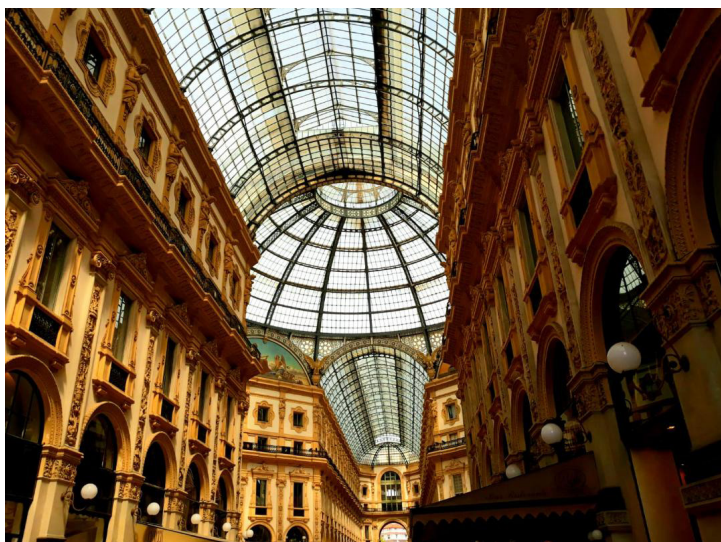
На путу ка Милану прошао сам пуно лепих градова као што су: Трст, Венеција и Вићенца који су такође веома лепо и пуно културних богатства. Око 11h сам стигао у Милано, после 19 сати војне био сам уморан. Међутим то није спречило мој авантуристички дух.

Прва ставка на мојој туристичкој листи била је чувена **Миланска катедрала** (*Duomo di Milano*). Катедрала се налази на главном градском тргу и представља симбол града Милана. Катедрала се градила у периоду од XIV до XIX века (радови су још у току), и по величини је друга готичка катедрала у Италији и свету. Најлепша ствар код катедрале

јесте поглед са крова, где се могу видети најлепши делови града. Испред катедрале се налази статуа краља Виторија Емануела II, постављена 1896. године.

Следећа знаменитост је била **Златна четврт** (*Quadrilatero d' Oro*) која се налази у главној улици Милана. У овој четврти се налазе познате италијанске продавнице маркираних ствари – Прада, Армани, Версаће итд. Милано је светски центар моде, познат по модним ревијама и трендовима.

После дуге шетње одлучили смо да застанемо и да пробамо чувени еспресо у *Armani Caffè*-у.

После краће паузе наставили смо даље са шетњом до још једне од најлепших зграда – **Миланске скале** (*Teatro alla Scala*) која се налази на истоменом тргу. Ово позориште је смештено на локацији некадашње цркве *La chiesa di Santa Maria alla Scala*, изграђене у XIV веку. Оперска сезона у Миланској скали почиње 7. децембра, на дан Светог Амброзија, заштитника Милана.

Да не заборавим да поменем за љубитеље фудбала чувени стадион *San Siro/Giuseppe Meazza*,

на ком играју фудбалски клубови Милан и Интер. После напорног пута и дана одлучили смо да вечерамо. Као и већина италијанских градова и Милано има своје специјалитете као што су: горгонзола, особуко, шпaгeтa миланезе и чувене панетоне и панцероте – миланска брза храна. После вечере, напуштајући Милано, упутили смо се ка Торину.

Један дан у Милану није био довољан да би се посетиле све знаменитости овог прелепог града који одише уметношћу, модом, великим брендovima, брзином, гужвом, љубављу.

Пише: Немања Јосифов

Већина људи чула је за већ надалеко познате Метеоре који се налазе у Грчкој, а многи су посетили ово природно и културно благо од непроцењивог значаја. Те необичне стенске формације високе и преко 300 m издижу се као дивови изнад града Каламбаке у западној Тесалији. Постоји шест манастира који плене својом аутентичношћу и архитектуром. На списку су UNESCO културне баштине. Такође, може се приметити да све већи број српских туриста посећује Метеоре који су прави рај за тело и душу. За њих се са правом каже да су лоцирани „ни на небу ни на земљи“.

Међутим, и Србија се може похвалити да има своје „Метеоре“. Они нису тако импозантних димензија као они у Грчкој, али свакако заслужују већу пажњу домаће и стране јавности. Административно припадају општини Књажевац, а налазе се у атару села Стогазовац. Из центра Књажевца до овог села води асфалтни пут дужине десетак километара. Путокази су добро обележени, тако да са сналажењем нећете имати проблема. Иако мало по површини и броју становника

ово село задивљује својом архитектуром, јер су неке куће старе и више векова. Предање каже да је добило назив по стотинак газова којима се река прелазила на овом делу. Може се рећи да је време овде стало. Забачен положај у односу на главне саобраћајнице утицао је повољно на природу која је очувана у свом исконском облику. Након последње куће у селу, престаје асфалтни пут и почиње земљани. Одатле треба започети пешачење ка клисури Ждрело, односно „нашим Метеорима“. Ваља напоменути да се кроз клисуру може проћи аутомобилом, мотором, бициклом, али је доживљај пешачења за који сам се и ја одлучио ненадмашан, те га срдечно препоручујем. На појединим местима стене се надвијају над путем што само по себи представља својеврсну атракцију. Ветар који струји кроз клисуру расхлађује и освежава, па шетњу чини веома пријатном, чак и у најтоплијим јулским и августовским данима. Ширина клисуре у најужем делу на самом дну износи 2 до 3 m.

Једно од питања које се неминовно намеће везано је за начин постанка „Књажевачких

Метеора" како их локално становништво назива. Одговор треба тражити у грађи и еволуцији самог терена. Наиме, кроз Стогазовац протиче Зубетиначка река која уласком у његов атар добија назив Стогазовачка река. Она је у глиновитим кречњацима и глинцима старим 100 милиона година усекла импозантну клисуру Ждрело дужине 300 m. Кречњачке литице достижу висину од 70 до 80 m. Највише су Здравачки и Лисичји камен. Овај други се назива још и Момин или Девојачки камен. Легенда каже да је са њега у време турске владавине девојка скочила у смрт како не би била обещчашћена.

На дну клисуре је извор свете воде кога мештани називају „Божја трпезица“. Сматра се да никада није пресушио и да има лековито дејство. Овај простор карактеристичан је по великом броју обрушених блокова стена преко којих река тече у виду слапова.

Блокови су допринели стварању великих вирова међу којима су познати Сињи вир, Телчи вир и најнизводнији, Петковски вир. Један од њих, Телчи вир, има интересантно име, а тај назив је добио у XIX веку када су због велике суше становници околних села појили стоку у њему.

Собзиром да је терен претежно изграђен од кречњачких стена, присутни су бројни подземни крашки облици рељефа, односно пећине. Вулина пећина се налази пар метара изнад пута. Друга је Маркова пећина испод

врха брда Кулиње. Изузетно је неприступачна. За њу се везују многе легенде. По њима, чувени Марко Краљевић је у њој често боравио. У таваници постоји удубљење које је Марко направио својом главом нагло се пробудивши. Каже се и да су по дну пећине видљиви отисци његових стопала као и удубљење у облику потковице које је направио његов коњ Шарац.

На излазу из клисуре наилази се на путоказ за црквицу Видовдан. До ње се стиже преласком преко недавно постављеног дрвеног моста на Стогазовачкој реци након кога почињу степенице које воде до пропланка где је смештена поменута црква. По предању изградио ју је кнез Лазар, па се због ње у Стогазовцу већ вековима уназад слави Видовдан. У црквеној порти је шума дрена која прави велику хладовину која је погодна за одмор после пешачења од дна клисуре. Садржај употпуњују

дрвене клупе и столови. Када се од цркве крене узбрдо после пар стотина метара кроз шуму долази се до ограђеног видиковца на врху литице. Са њега се пружа фантастичан поглед на Стару планину, Тупижницу, али и читаву клисуру Ждрело која се види као на длану. Ту је и огроман крст који доминира околином, а постављен је на Видовдан 2012. године.

На брду Кулиње које се уздиже изнад села су темељи и остаци града са кулом. До данашњег дана није тачно утврђено његово порекло као ни сврха градње. Претпоставља се да је подигнут за време владавине византијског цара Јустинијана. Ова тврђава

је имала две куле за осматрање околине и непријатеља.

Иако слабо туристички промовисан, Стогазовац са атрактивном околином, нетакнутом природом и бројним културним знаменитостима нуди несвакидашње и незаборавно искуство. Сама чињеница да је клисура Ждрело поређена са далеко чувенијим грчким Метеорима довољно говори о њеној грандиозности, лепоти и дестинацији која се сама намеће за обилазак.

Пише: Анастасија Мутавчић

Пре двадесет пет година амерички часопис је изјавио да је колумбијски град Медељин „најопаснији град на целој планети”. Био је у праву. Скоро целом Колумбијом владало је насиље, а епицентар тога је управо био Медељин. Криза кроз коју је пролазио током деведесетих година осећа се и дан данас. Док рушевине прошлости остају и након свог времена пратећи остале генерације, цивилно друштво је било уништено и чинило се да нема никог ко би могао да састави Медељин поново. Али, свако време носи своје бремене, а и свог јунака. Може се рећи да је данас град препорода, где се закони поштују и где су уметност и наука урадиле своје. А за све то су заслужни становници тог града који су одлучили да и након болне прошлости учине град бољим.

Одговарајућа висина са које може да се види чак и онај делић који покушава да се

сакрије испод брда прекривеног шумовитим зеленилом. Поглед је прекрасан. Бисер у средини саме шкољке. Медељин - град наде у долини Абура - реке која непрестано бруји и тече. Сам поглед у њу довољан је да залуташ у сопствени свет. Да пожелиш да га заузмеш само за себе. Некада је улице овог прелепог града преплавио кокаин. То доба је било мрачно за све становнике града. Данас Медељин представља процват природе и уметности. Ботаничке баште у том граду сматрају се музејима живих и изложених биљака, односно зеленила.

Амбијент **Ботаничке баште** је опуштен и једноставан. На самом улазу видећете породице,

пријатеље, бројне туристе који уживају у зеленим вртovima и отвореном простору. Дом је тропске шуме кроз коју пролази дрвена стаза, малог језера, пустињске баште и других предела. Ако сте љубитељи птица могу вам рећи да је број врста веома велики. Ево једне занимљиве чињенице: некада, још пре него што је започео своју криминалну каријеру, Пабло Ескобар је почео да купује животиње. Чак је истраживао зоолошке вртове и унајмио свог дугогодишњег пријатеља да ступи у контакт са узгајивачима животиња у Африци. Касније је добио надимак „Узгајивач животиња”. Стално је желео још животиња. То је био врло скуп хоби. Када је отишао на пословни састанак у Бразил открио је плавог папагаја жутих очију, јединог своје врсте и заштићеног законом те државе. Средио је све и они су на крају пристигли у његов зоолошки врт. Пар лепих ружичастих делфина купљених у Амазонији биле су последње пристигле животиње у зоолошки врт.

Прича се да је Ескобар купио целу библиотеку часописа Национална географија како би простудирао климу области за опстанак појединих животиња.

У башти је нарочито релевантна *Orcuideorama* - велико језеро на отвореном, дизајнирано у облику цвећа. Порекло малог језера је комбинација природних изданака са вештачким додацима. Стално је станиште разних животињских врста. Биљке у пустињској башти су се прилагодиле животу у овим регионима

које примају мало кише, пустињама и полупустињама и екосистемима који се одликују сушом. Колумбија је прва на америчком континенту и друга на свету по броју палми. Колекција у ботаничким вртovima броји преко 120 врста.

Након проласка кроз зеленило, мора се поменути и плавантило. Наша планета никако не би могла без ова два елемента – мајке природе и њене ћерке - воде.

Музеј Del aqua је популаран музеј воде у Медељину који је намењен едукацији људи о води и томе колико је она заправо битна за ову планету. Мислим да би се са тим сложио и Жак Кусто с обзиром да је био фасциниран подводним светом. Поред тога овај музеј се сматра музејом науке, уметности и технологије. Музеј је дизајниран са великим екранима, па чак и телевизорима на свим спратовима. Музеј има експонате подељене у девет различитих соба, а свака од њих садржи неко ново знање о води. Посета музеја започиње рађањем свемира и стварањем планета. Путовање кроз време се наставља до еволуције живота на Земљи и зачетка врсте *Homo Sapiens*, све са акцентом на воду и формирање Земљине атмосфере. Музеј такође говори о древним цивилизацијама које су се

снабдевале водом. Како се крећемо кроз музеј, откривају се сви екосистеми везани за Колумбију, укључујући колумбијске шуме, равнице и пустиње.

Осим тога музеј показује отпад који ми стварамо - попут пластичних боца за воду, старих рачунара и тако даље. Такође, показује употребу воде за туширање, прање улица и заливање вртова.

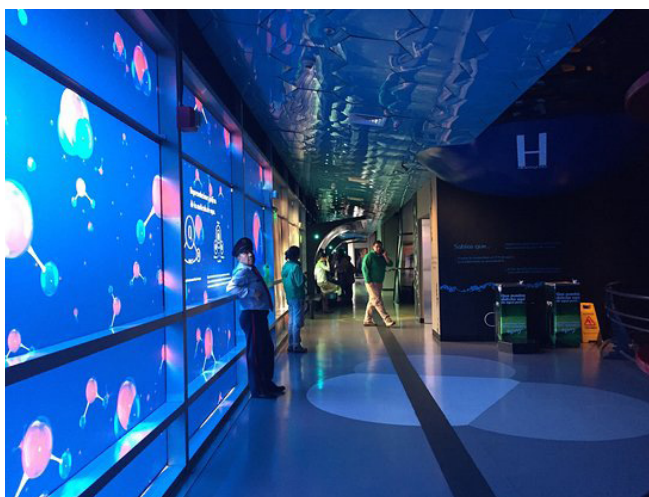
Након природе и силне воде, Бог на крају ствара људе. Они су некада живели у мањим животним заједницама поред великих река. **Етнографски музеј Miguel Angel Buigles** је музеј посвећен очувању културне баштине у Колумбији и показује културну разноликост

етничких група у држави. Отворен је 1972. године и експонати су распоређени на три спрата. Музеј нуди образовни и културни програм.

Амазонија је највећа кишна шума на свету и заузима велика подручја у Бразилу, Колумбији, Перуу и Венецуели. Уједно, заузима три трећине територије Колумбије. И насељена је људским популацијама отприлике десет хиљада година.

Међу њима су различите аутохтоне групе: Ингас, Камсас, Туканос, Десанос и остали. Становништво ове регије бавило се ловом и риболовом.

Медељин је био најнасилнији град на свету 1991. године са 6809 убиства. Али, безбедносна ситуација у овом граду поправила се током двадесет шест година, па сад има нижу стопу убиства него у Њу Орлеансу или Балтимору у САД-у. Познат је **Музеј Memorial**, подигнут у знак сећања на жртве у време моћног нарко картела. У овом музеју постоји сет интерактивних екрана који приказују историјске сукобе и догађаје током векова.

Пише: Ана Брашњовић

Постоје места у којима када једном одеш, увек се радо и са великим ишчекивањем враћаш. Једно такво посебно место за мене и моју породицу представља сам запад Србије, а посебно село покрај Пријепоља које се зове Јабука. Село **Јабука** се налази на 15 km од Пријепоља, на половини пута Пријепоље-Пљеваља и представља други најважнији гранични прелаз ка Црној Гори након Гостуна. Налази се на истоименој планини тј. таласастој висоравни са просечном надморском висином од 1.300 m. Представља место које је препуно четинара, ливада и поља хељде, а најпознатије је по легендарном партизанском бомбашу Бошку Бухи који је управо овде погинуо и по коме је названо туристичко насеље где има око 200 лежаја и меморијални парк посвећен њему који је нажалост постао запуштен. Од Београда има негде око 320 km, а својом лепотом привлачи туристе и у летњим, посебно зимским месецима због падина које су рај за љубитеље зимских спортова попут скијања. У овом селу нема ниједне јабуке, а име је добило по томе што су се овим крајевима некада надметали витезови Сандалија Хранића и Степана Херцега и „кроз јабуку прстен стрељали“. Јабука је у неко друго време била омиљено место за рекреативну наставу ученика, а код самог споменика Бошку Бухи састајали су се пионери из целе Југославије. Данас Јабуком одзвања мир и тишина. Туристичко насеље не ради, ресторан је закључан,

већина домова је празна и једина грађевина која је новијег датума и даље је у функцији је црква која је изграђена пре пар година.

Иако ово село није познато као неке друге туристичке дестинације Србије оно нуди прегршт ствари за уживање и одмор од градске буке. Поред климе ту је и храна због које туристи често не знају на коју страну би кренули, да ли према Доњим и Горњим Бабинама, која су позната по најбољем сиру и Поповој пећини или кроз шуму па све до Камене Горе.

Поред Јабуке, још једно чудо природе које морате посетити уколико се налазите у околини Пријепоља јесу слапови Сопотнице. **Сопотница** је удаљена од Пријепоља свега 6 km и представља мало и забачено село које привлачи велики број туриста својим чувеним слаповима. Сам назив Сопотница се везује за сопот воде која сопоће или хучи. До самих слапова се стиже макадамом који се налази у храстовим и буковим шумама, док се до водопада може стићи само пешака каменитим путевима који су добро означени. Оно што карактерише реку Сопотницу јесте велика висинска разлика између ушћа на 465 m и највишег извора на 1.150 m надморске висине. Занимљиве морфолошко-хидролошке вредности су четири крашка врела, више извора и седам бигрених тераса преко којих отичу водотоци градећи познате водопаде и слапове. Највиши водопад је висок 25 m, док су остали просечне висине између 19 и 23 m.

Права специфичност ове реке јесте камен сига, који настаје таложењем калцијум-карбоната на маховини и лишћу. Камен је изузетно мекан и могао се сећи па је често био експлоатисан, што је данас забрањено како

се не би нарушила равнотежа екосистема. Сама легенда о настанку водопада је веома стара и везује се за досељавање људи са Пештера када их је чудан глас са планине Јадовник изненадио питањем да ли да им поклони срећу или воду. Мештани су одговорили да би радије имали воду, а да ће се за срећу сами побринути. И тако и би.

Обилазак Сопотнице подразумева и обилазак културно-историјских споменика, којих овде има у изобиљу. Један од најпознатијих манастира ових крајева и целе Србије јесте манастир **Милешева** на само 6 km од Пријепоља. Задужбина је краља Владислава, а Храм Вазнесења Христовог је грађевина рашке стилске школе. Милешева је била друга по рангу међу свим српским манастирима, одмах после Студенице. Велику популарност манастир је стекао 1236. године када су овамо пренете мошти Светог Саве из Трнова, док је у XV веку био седиште босанских епископа.

Најпознатија фреска јесте „Бели Анђео“ која је део фреске „Мироснице на Христовом гробу“. Творац овог дела није познат, али постоји претпоставка да је ово дело групе уметника Грка. Фреска „Белог Анђела“ је толико очарала свет да је први сателитски пренос видео сигнала 1963. године између Европе и Северне Америке садржао слику Белог Анђела из Милешеве као поздрав Европе Америци.

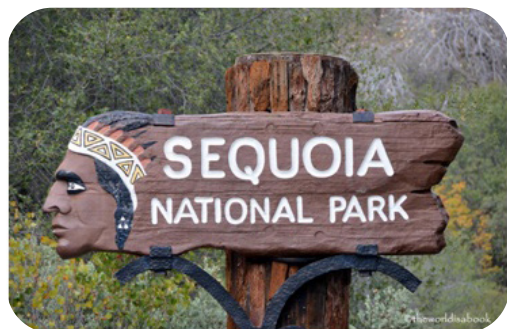
Све што моје око и душа може да пожели када је природа у питању, то видим у овом делу Западне Србије. Планине, реке, потоци, извори, богат биљни и животињски свет и палета умирујућих боја које је природа сама уредила је толико лековита и препоручила бих свим људима, поготово онима који су изложени стресу, да посете овај природни антистрес програм.

ШУМСКИ ЦИН ИЗМЕЂУ НЕБА И ЗЕМЉЕ

Пише: Денис Поповић

Секвоје су највише и највеће дрвеће на свету, спадају у групу најстаријих живих организама од којих су неки стари и више од 3.000 година. Са просечном висином од 115,61 m ово дрво циновског раста амерички научници назвали су Хиперионово дрво по једном од дванаест грчких Титана, моћних митолошких бића.

Потребно је истаћи да је највеће дрво међу секвојама врста Циновска секвоја (*Sequoiadendron giganteum*) која расте у „Националном парку Секвоја“ у Калифорнији. Стабло овог дрвета познато је као „дрво генерала Шермана“ које има висињу од 83,8 m и запремину дебла 1.487 m³.

За разлику од генерала Шермана које се може видети и у „Националном парку Секвоја“, Хиперион највише дрво на свету налази се у „Националном парку Редвуд“ и његова локација чува се у тајности.

Оба рода, *Sequoia* и *Sequoiadendron*, данас садрже само по једну врсту – *Sequoia sempervirens* и *Sequoiadendron giganteum*, док је током креде и у терцијару постојало око 16 врста рода *Sequoia* које су биле распрострањене на северној хемисфери. Остаци њихових шума које су некада покривале огромна просторства сачували

су се до данас, али само на малом простору западног дела Северне Америке.

Европљани су секвоје упознали релативно касно тек у XVIII веку и ова необична и карактеристична дрвећа циновског раста каква до тада никада нису видели, изазвала су њихово интересовање и дивљење. Са шумама приморске секвоје (*Sequoia sempervirens*) Европљани су се сусрели 1769. године, дуж обала Пацифика. Због специфичне црвенкасте боје коре ово дрво су назвали (Redwood), Црвено дрво.

Ова врста у природи данас расте само у пацифичком приморју Северне Америке, односно од југозападног Орегона до Санта Луције у Калифорнији. Ареал ове врсте чине предели велике влажности ваздуха и тла, где је клима хумидна и блага.

Sequoia Sempervirens у Европу је пренета око 1840. године да се гаји као украсно дрво. Према Дену Оудену, приморска секвоја је први пут пренесена у Русију 1840. године, затим у Енглеску 1843. године. Узгаја се у Европи у парковима и на топлијим местима, посебно где се осећа утицај морске или океанске климе. Тако се добри примерци

могу наћи у Енглеској, Ирској, Белгији, Швајцарској, затим на приморју око Црног мора.

Након интензивног развоја индустрије напредовањем дрвног занатства и науке дошло се до искоришћавања природних ресурса до максимума. Са економске тачке гледишта дрво секвоје је много важније од мамутовог дрвета.

Под називом „црвено дрво“ секвоја игра веома важну улогу у индустрији намештаја. Данас се за индустрију користи дрвна маса младих стабала из расадника и плантажа. Користи се за производњу дрвених столова, ормара. У последње две деценије интензивно се ради на томе да се заштите шумски предели и очува овај живи реликт.

Пише: Милица Никић

Рам је насеље у Србији у општини Велико Градиште у Браничевској области, које се развило на самој обали Дунава око истоименог утврђења – Рамске тврђаве. Рам је удаљен око 30 km од Пожаревца, односно 15 km од Великог Градишта. Код Рама почиње и 70 km дуга Рамска пешчара. Овде је, помоћу скеле, успостављена најкраћа свакодневна веза са Јужним Банатом.

Посматрајући старе мапе из XV, XVI и XVII века (аустројске, мађарске, па и турске), уочено је да сви они место зову Храм, а не Рам. А „храм“ је стара келтска реч за светилиште, увежена у многе, па и у наш језик. Како се кроз векове име преносило са генерације на генерацију слово „х“ се изгубило. Услед сталних ратних дејстава и сеоба становништва, заборављено је где је храм био и коме посвећен, али је име остало.

Дунав је код Рама сведок једном природном феномену, који се не среће ни стотинама километара узводно ни низводно.

Ту се уливају четири планинске реке, леве притоке Караш и Нера, и десне Морава и Млава, наносећи велику количну земље, песка и камена. Тако пресецају матицу на четири дела, па Дунав од моћне европске реке, овде постаје миран и питом.

Рамска обала је виша од супротне банатске, па Дунав овде изгледа много шири него што заправо јесте. Ширина Дунава у овом делу је 4,1 km.

Откривањем свих археолошких слојева Рамске тврђаве установљено је да је она грађена у XV веку, тачније 1483. године. Рамска тврђава је једна од свега три оригиналне турске тврђаве у Србији, док остале Турци преузимају од супарника или претходника. Тврђава се зида по налогу султана Бајазита II који је наложио да се баш на овом месту подигне утврђење са топовским отворима, како би оснажили одбрану границе између Смедерева и Голупца од угарских упада. То чини тврђаву Рам једном од првих артиљеријских тврђава на овом подручју.

Легенда каже да је султан

Бајазит, борећи се на овим просторима, застао да се одмори на узвишењу одакле се пружао леп поглед на све четири стране. Седећи тако на свом ћилиму он је заспао, да би се нешто касније пробудио окрепљен и препорођен. Тада је наредио да му се на овом месту сагради тврђава.

То је иначе прва тврђава у Србији грађена за борбу ватреним оружјем, са чак 36 топовских места. Колика је та ватрена моћ, показује и податак да много већа Београдска тврђава има свега 22 топовска места.

Тврђава је зидана у аршинском систему мера, где један грађевински аршин износи 76 cm. Аршин је била мера која се некад употребљавала у источним земљама (највише у Турској и Персији, али и у Русији и Србији). Реч потиче иначе из турског језика (арсин) и значи „лакат“. То је раздаљина од врхова ручних прстију до рамена. Та мера била је код нас позната и под домаћим називом лакат.

Тврђава Рам је петостраног неправилног облика, а величина унутрашњег простора износи

25×35 m. Поред донжон куле, кроз коју се улази, тврђава има још пет кула које су скоро равномерно распоређене - по једна у сваком од темена, односно три на источном и две на западном беду. Свака кула са по три спрата на којима се налази отвор за топ и приземљем. Бедери су различите ширине и крећу се од 187 cm до 335 cm.

Рамска тврђава је дуго година била заборављена и запуштена. Обнова и рестаурација је трајала неколико година, а радови су се изводили у више фаза. Званично је отворена за посетиоце и туристе почетком 2020. године.

Пре обнове, тврђава није била толико разрушена, али била је јако затрпана разним наносима. Било је потребно да се откопа у просеку 3,5 m „вишка“ и то све ручно, уз посебну пажњу према археолошким налазима. У циљу што аутентичнијег изгледа, вршена су испитивања малтера са разних делова тврђаве. Анализе су показале да је у његовом саставу био чист креч, дробљени камен, песак, 5% дробљене цигле и дунавска вода, чија је рН вредност мерена.

Откривено је и из ког је рудника камен донет, па је цео поступак израде малтера поновљен приликом рестаурације.

Најобимнији и најсложенији радови су били на донжон кули због решавања статичких проблема, сложеног система главног улаза у тврђаву са две капије и машикулом, сплета камених степеница и пролаза, великог броја топовских отвора и огњишта, као и саме њене величине.

Интересантно је то што је у скромној основи тврђаве нађен један кружни објекат, за који се спекулисало да је у питању џамија или складиште. Али, када је спуштен ниво терена за 3-4 m, указао се масивни „обруч“ пречника 11 m, са бедемима 3,3 m, без врата и прозора, наткривен куполом, па се поставило питање чему ли је служио. Начин градње, врста малтера и цигле, као и изванредан траг скелета који је пронађен на самом дну објекта указивали су на то да је објекат антички. Ово потврђује и веома добро очувана римска табула на којој може да се прочита натпис на латинском:

„Јупитеру, највећем и најмоћнијем од свих богова, подиже барјактар VII Клаудијеве легије Гајус Лициниус Руфин“.

Ипак, остало је непознато да ли је то уједно и Руфинов маузолеј или храм посвећен Јупитеру.

У објекту је пронађена велика количина археолошког материјала међу којим су пушке из XVII века, лако наоружање, алат, посуда, али и кинески порцелан и стакло, што указује на то да тврђава није била само војно упориште већ и мали трговински и културни центар овог дела Србије.

Рамска тврђава изграђена тада на стратешки важном месту, на некадашњој граници Турске и Угарске, губи своји примарну функцију након Мохачке битке и наставља да живи као трговачко седиште. Граница се временом померала, а тврђава прелазила из поседа у посед, из руке Угара у руке Турака, и обрнуто. Последњи пут је напуштена пред Први српски устанак, кад постаје природно склониште.

Пише: Теодора Поповић

Да сте ме пре неколико година питали која ми је омиљена држава света или који језик највише волим, без размишљања бих рекла Јапан, односно јапански језик. Одрасла сам гледајући јапанске цртане филмове (аниме), а сведок њиховог квалитета је и чувени јапански студио филмова Гибли чијим се цртањима многи људи и данас радо враћају. Последица тога била је моја љубав према, по мени, најлепшем језику на свету и упознавање са културом и обичајима те јединствене државе Далеког истока. Откуд онда Кореја у свему томе и како је дошло до тога да ја, вечни љубитељ Јапана, скоро подједнако заволим и Јужну Кореју?

Вероватно сте у последње две-три године имали прилику да се сусретнете са термином к-рор, што је скраћеница за корејску поп музику. Оно што савремени к-рор чини тако јединственим јесте експериментисање са различитим стиливима и музичким жанровима попут хип хопа, електронске музике,

R&B-а и попа, односно комбинација традиционалне корејске музике са страним западњачким елементима. Овај термин постаје популаран негде с краја XX и почетка XXI века како су тадашње музичке групе почеле да привлаче велики број младих фанова, који су се потом окупљали у фан-базе, познатије као fandoms. У годинама које ће уследити популарност и утицај корејске поп музике проширио се, прво на суседне азијске државе попут Јапана, Кине, Индонезије, Филипина, да би потом добио на масовној популарности и у западном свету, пре свега у Сједињеним Америчким Државама, Бразилу и бројним државама широм Европе. Можда бисте сада рекли „Па добро, музика к’о музика“, али да ли је баш тако?

Овај глобални талас, познатији као Korean Wave, представља убрзану популаризацију културе Јужне Кореје, која је захваљујући развоју интернета и друштвених мрежа у кратком временском периоду од регионалног постала светски феномен. Када се говори о појму глобализације, обично се

прво помисли на државе запада или на Јапан и Кину, али у последњих неколико година Јужна Кореја је постала један од водећих „играча“ када је реч о њеном утицају на културу, музику, филм, телевизију, кухињу, моду.

Популарност корејске поп музике је са собом „повукла“, и то највише код младих особа, повећање општег интересовања за Јужну Кореју, њену културу и традицију, као и жељу за учењем корејског језика и туристичком посетом те државе, што је постало важан фактор њеног економског раста. Према Туристичкој организацији Кореје, месечни прилив туриста повећао се са око 300.000 у марту 1996. године на преко милион посетилаца тог истог месеца 2016. године. Туристичка организација јасно је препознала утицај музике и других аспеката корејске културе као важан привлачни фактор па су многе агенције искористиле шансу и осмислиле различите туристичке кампање у које су укључиле популарне корејске музичке групе ради промовисања природних и антропогених лепота ове државе. Многи фанови који дођу у Јужну Кореју радо посете бројне локалитете у којима су снимане њихове омиљене серије или музички спотови, што је условило да и мање позната места добију на популарности.

Колико је музика важна за повезивање људи широм света и о њеној битној улози у ширењу културе најбоље показује пример најпознатије (и моје омиљене) јужнокорејске групе BTS, чије је чланове часопис „Time“ прогласио најутицајнијим људима 2019. године. О њиховом економском доприносу Јужној Кореји говори процена да око 4 трилиона вона (што је око 3,5 милијарди долара) пораста на годишњем нивоу долази само од њих. Статистика такође

показује да се њихов позитиван утицај на економију може поредити са утицајем корејске

истиче јединственост њиховог глобалног успеха с обзиром да је реч о масовном доприносу групе

међународно такмичење у Кореји. Поред тога, увећава се и број плесних школа посвећених

ваздухопловне компаније Korean Air и гигантских компанија Самсунг и Хјундаи, а занимљива је и чињеница да ниједан корејски уметник пре њих није оставио толико велики траг на ову државу. Захваљујући њима, у последњих неколико година повећан је и извоз производа попут козметике, хране и одеће. Податак из 2017. године указује да је један на сваких тринаест иностраних туриста који је посетио Јужну Кореју дате године то урадио мотивисан BTS-ом, док је истраживање Туристичке организације Кореје показало да се међу најпопуларнијим одредиштима у држави нашло пет локација значајних за фанове ове музичке групе. Све ово је врло необично јер се у свету ретко може наћи држава чије је повећање туризма подстакнуто једном конкретном групом људи уместо њеним познатим дестинацијама или културним манифестацијама. Интересантан је и извештај Светског економског форума који

људи која говори на корејском језику у свету који је доминантно окренут ка западу и енглеском говорном подручју.

Један од разлога зашто се толико младих људи широм планете проналази у овом феномену, пре свега музици и стилу живота, јесу његови бројни позитивни утицаји, нарочито када је реч о самопоуздању, проналажењу себе и мењању традиционалних родних улога. Осим у свету, популарност корејске културе запажа се и код нас у Србији. Тако је, примера ради, познато београдско удружење „Сакурабана“ које је до пре неколико година било посвећено промоцији јапанске популарне културе, проширило своје догађаје и на остале државе Азије (пре свега Кореју и Кину), тако да се на многим њиховим догађајима сада организују и k-рор плесна такмичења и журке. У Србији се већ неколико година одржава Kpop World Festival чији победник добија шансу да буде позван на финално

неговању ове специфичне врсте музике. Амбасада Кореје у нашој држави нуди и постдипломске студијске програме тако да је део студената из Србије добио могућност школовања у Кореји на програмима учења језика и усавршавања у својим пољима студирања.

А како за нас географе глобализација корејске културе може бити интересантна? Наравно, ту друштвени географи могу наћи бројне теме за истраживање, почевши од културе, преко економије до демографије која је посебно важна, нарочито ако узмемо у обзир чињеницу да се код све већег броја младих људи јавља тежња за привременим или трајним пресељењем у Јужну Кореју.

А ако сте попут мене географ и љубитељ корејске музике, онда је то прави добитак.

СПИСАК ДИПЛОМИРАНИХ СТУДЕНАТА ГЕОГРАФИЈЕ
ОД 16.12.2019. ДО 21.10.2020.

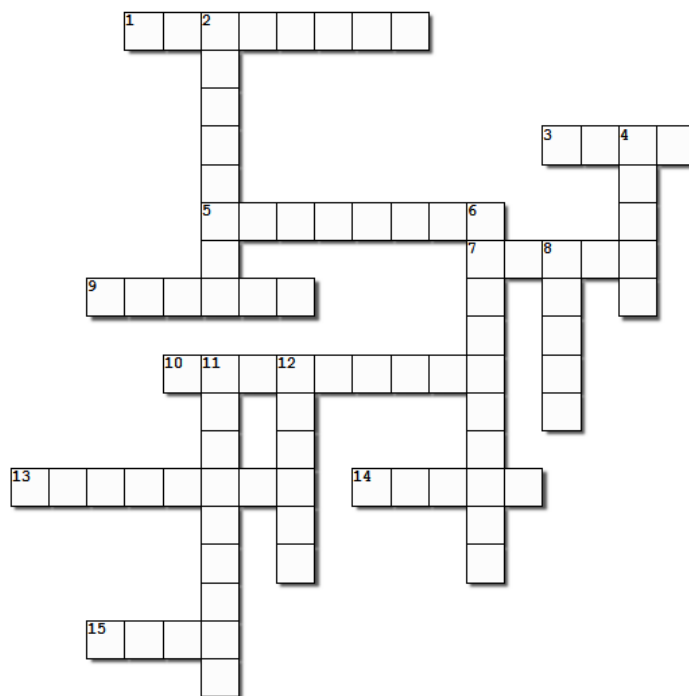
- Дедић Јована, Школа као фактор еколошког образовања и васпитања, др Љиљана Живковић, 16.12.2019.
- Зељковић Јована, Допунска и додатна настава географије као облик индивидуализације, др Љиљана Живковић, 27.02.2020.
- Јовановић Ивана, Временска варијабилност минерализације вода Крњевачких извора, др Сања Манојловић, 12.03.2020.
- Марков Бранислава, Узроци и последице исушивања Аралског језера, др Снежана Вујадиновић, 29.06.2020.
- Сабљић Ђорђе, Биогеографске одлике Голије, др Снежана Ђурђић, 15.09.2020.
- Симић Јована, Регионалногеографска обележја Италије, др Дејан Шабић, 21.09.2020.
- Стојановић Ана, Туристичка валоризација острва Бали, др Дејан Шабић, 21.09.2020.
- Митричевић Мирјана, Значај природних и антропогених вредности за афирмацију туризма општине Кладово, др Мирјана Гајић, 24.09.2020.
- Лакетић Драгана, Корелација еколошког образовања и теренског рада у васпитно-образовном систему, др Љиљана Живковић, 28.09.2020.
- Јеленковић Иванка, Значај географског образовања за развој еколошке свести ученика, др Љиљана Живковић, 29.09.2020.
- Антић Алекса, Биогеографске одлике планине Рудник, др Снежана Ђурђић, 30.09.2020.
- Костић Круна, Еколошке и биогеографске одлике представника рода соколова (*Falco*) на територији Србије, др Снежана Ђурђић, 30.09.2020.
- Јурида Ивона, Модели интерактивне наставе у изучавању географије у основној школи, др Љиљана Живковић, 30.09.2020.
- Чегар Нина, Случај суше у Србији 2006. године, др Јелена Луковић, 30.09.2020.
- Стошић Дајана, Специфичности биодиверзитета архипелага Галапагос и њихова заштита, др Снежана Ђурђић, 30.09.2020.
- Кукић Милица, Демографска слика Африке на почетку 21. века, др Даница Шантић, 30.09.2020.
- Тубић Његош, Морфохидролошке карактеристике Тубића пећине, др Предраг Ђуровић, 30.09.2020.
- Добрић Милица, Урбано-географски развој Новог Пазара, др Марија Антић, 30.09.2020.
- Вукашиновић Сандра, Плански расељена насеља у општини Лазаревац, др Марија Антић, 30.09.2020.
- Михаиловић Стефан, Рурални развој насеља општине Владимирци, др Марија Антић, 30.09.2020.
- Јовић Јована, Географско-историјски развој Дорћола, др Марија Антић, 30.09.2020.
- Филиповић Сандра, Еколошке и фитогеографске одлике листопадних родова четинара, др Снежана Ђурђић, 30.09.2020.
- Филиповић Моника, Улога савремених наставних медија у настави географије, др Љиљана Живковић, 21.10.2020.
- Јанковић Тања, Картографска генерализација – детерминанта квалитета карте, др Јасмина Јовановић, 14.09.2020.

ГЕОГРАФСКА УКРШТЕНИЦА

Пише: Милош Радиновић

Укрштене речи

Уз помоћ кратких објашњења пронађите све појмове

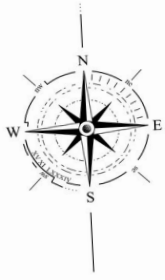
ВОДОРАВНО

1. Најмногољуднија држава Африке
3. Периода мезозоика
5. Ерозија настала механичким радом таласа
7. Река која протиче кроз Варшаву
9. Једна од модних престоница света
10. Осликан врх Алпа на тоблеронима
13. Највиши планински венац на свету
14. Врста ушћа
15. Индонежанско туристичко острво

УСПРАВНО

2. Некадашњи јужни суперконтинент
4. Главни град Марока
6. По азбуци прва држава на свету
8. Пространа хладна регија у Русији
11. Један од континената
12. Један од народа крајњег севера

БГ ЛИСТ - ПРАВА СТРАНА ГЕОГРАФИЈЕ

*Који правац ти показује компас?
Провири, завири, истражи, путуј, прочитај, сазнај...*

Машти на вољу и пренеси нам у наредном броју!

Придружи се БГ листовцима у откривању света око себе!

Заједно упознајемо праву страну света!

Универзитет у Београду
ГЕОГРАФСКИ
ФАКУЛТЕТ

Географија

Geography

Просторно
планирање

Spatial
planning

Туризмологија

Tourism
studies

Демографија

Demography

Геопросторне
основе
животне
средине

Geospatial
and
environmental
science

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

91

БЕОГРАДСКИ географски лист : часопис
студената Географије / главни уредник
Марко Ланговић. - 2014, бр. 1- . - Београд :
Географски факултет, 2014-
(Ниш : Графика Галеб) . - 30 cm

ISSN 2335-0768 = Београдски географски лист
COBISS.SR-ID 208303884

